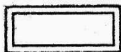

~~1000~~
~~1000~~
~~1. Aug. 1922~~
~~Harwas.~~

Jalawäe taktika käsitraamat.

„Mis ei saa jõuga,
selle saab nõuga.“

Wanajõna.

Sõjamineisteriumi kirjastus.

1919.

Jalaväe

AR Fr. R. Kreutzwaldi
nim. ENSV Riiklik
Raamatukogu

101441 x

Trükitud sõjaväe trükitojas, Tallinnas,
1919 a.

Sissejuhatusesks.

Meil puudub igasugune sõjaväeline erikirjandus, kui meie kõrwale jätame mõne ülsitu wõimlemis-õperaamatu ja paari wähema sõnastiku. Kuna meil oma sõjaväed alles loomisjärgus, siis ei ole meil lootagi niipea sellekohast oma kirjandust, mida wõime saamutada ainult kogemuste waral. Midagi peab aga olema, mille peale rajame oma sõjaväelise õstuse, ja sellepärast on loomulik, et meie sealt rajatawale alusele kohast materjaali otsime, kus meie sõjamehed oma erihariduse saanud ja ainult jeda materjaali tarvitame, mille hulgas kõlblitku kõlbmatast isikliste kogemuste järele õskame lahutada. Ja kuna meil sõjaõstuses tegelik põhjapanew töö käsil, siis ei taha see käsiraamat, mis Kruglikowi järele Wene riwiteenistuse põhjuskirja ja Anisimowi taktikaõpetuse põhjal enam wähem meie olude kohaselt kokku seatud, mitte olla sestwaks teoseks, waid käsiraamatuks, mis lühidalt neid teadmisi sisaldab, mida läinud ajad igalt wäepealikult nõudsid, kust tarwilitul torral soowitud juhtnäiteid wõib leida ja mida senitaua õperaamatuna wõiks tarvitada, kui meie oma sõjateenistus elukogemuste abil uue kohasema õperaamatu jaoks tarwilise materjaali kogub.

Käesolew raamat sisaldab nii mõndagi sõna, mis ehk wõõrad tarwitajale. Üks osa nendest sõnadest on uusõnad, mis oli waja luua ehk murrakuteft osida wastawate mõistete tähendamiseks. Sellest tekkis wajadus sõnastiku järele, mis ühes wenekeelsete seletustega raamatu lõppu paigutatud.

Suna uuemasse kirjakeelde, iseäranis wiimasel ajal, on soetunud rohkel arwul uusi sõnu, mis laiematele hulkadele wõõrad, ja et paljud meie elukuselistest sõjameestest kogu oma teenistusaaja on wiibinud wõõrsil ja wõõras wäes, mis neile enam wähem wõõrutanud uuema kirjakeele, siis tekkis wajadus sõnastiku paigutada ka suur hulk wiisuguseid sõnu, mis küll mitte ei ole uusõnad ja mis selles teoses ei esine esimest korda, waid mida siiski oli waja eelmaintud põhjustel sõnastiku mahutada.

Seletused on sellepärast wenekeelsed wõetud, et kõik meie sõjamehed, mõni erand ehk mahaarwatud, on saanud oma sõjalise kutseetewalmistuse Wene keeles.

Tallinnas, 24. weebr. 1919 a.

Jalawägi.

Jalawägi esitab peamat mäeliiki ja teeb harilist malewast, s. o. riigi kõigist sõjajõududest, arwot järele terwelt $\frac{3}{4}$ wälja. Ratsawägi ja kahurwägi on küll ka tähtjad mäeliigid, kuid nad on enam ikka abinõud jalawäe tarwilikuts täiendamiseks, tema wõitluswõime suurendamiseks ja nõrkuste kõrvaldamiseks.

Jalawäe peomadused.

Jalawägi võib kergesti igalaadi takistused wõita, igal ajal ja igasugusel maasikul tegutseda, wija ja kestawat lahingut pidada ja ka üllsinda, ilma teiste wäeliikide kaasabit, waenlase wäärata.

Jalawägi tabab waenlast igasugusel kaugusel, sest ta võib püssitulega kuni 3200 jammu kaugusele ja terariistaga oma ees waenlase wäärata.

Jalawägi võib liituda: rännakjammul, tiirjammul ja jõoksul.

Rännakjammu tarwitatakse pikkadel rännatutel. Sellepärast peab rännakjammu kiirus sõjamehele wõimalikult loomulik olema, ta ei tohi sõjamehelt ükäralt jõupingutust nõuda.

Käimafjammu kiirujets arwatakse testmitelt 120 jammu minutis ehk neli wersta tunnis.

Kiirjammu tarwitatakse sõjaväljal. Waenlase lähedus ja tarwidus, wõimalikult ruttu waenlase tule alt pääseda, nõuavad sõjamehelt suurt jõupingutust. Sellepärast võib kiirjammul kuni 150 jammu minutis teha. Kuid kiirjammu võib ainult lühikeste maa peal tarwitada.

Jooks on inimjõu pingutuse viimane piir. Jooksu kiirujets arwatakse 175 jammu minutis. Jooksu tarwitatakse ainult iseäranis tähtsas lahinguseisukorras ja, filmas pidades jooksu äärmiselt wäsitawust, võib seda ühte hinge ainult kõige lühema maa — 100 kuni 200 jammu — peal tarwitada.

Dõ-päewa wälkel võib jalawägi ilma iseäralise wäsimuseta 20—25 wersta ära käia.

Jalawäe rakendus.

Mida suurem wäeosa, seda juurem on selle iseiseisvus, kuid seda raskem on ühel isikul seda juhataada, seda vähem on sellel liikumiskärmust ja paenduwust. Jalawäes on rood niisugune wäeosa, mis iseiseiswuse, liikumiskärmuse ja juhatamisshõlpsuse nõuetele kõige enam wastab ja sellepärast peetakse roodu taktiliselt üksuseks.

Roodus on umbes 180 meest. Nende hulgas on: 5 ohwitseri, 1 waltweebel, 4 rühmaülemat, 8 jao-

ülemat, 16 kaprali, 1 warahoidja, 1 firjutaja, 2 signalisti, 128 reameest, 1 weskter, 2 sõõgikeetjat, 8 sanitääri ja 4 woorimeest.

Roodus on 4 rühma, rühmas 2 jagu. Neli roodu moodustawad ühe pataljoni, 4 pataljoni ühe polgu.

Jalawäe polk armatakse iseseiswaks wäeosaks, kellel oma eraldi juhatus ja majapidamine. Peale 16 rüüwiroodu on polgus veel järgmised komanid: 1 kuulipildujate komanid 16 kuulipildujaga, 1 jalamaakuulajate komanid, 3 ohwitseri ja 75 mehega, 1 ratsamaakuulajate komanid, 1 ohwitseri ja 36 mehega, sibe- ning sapööride komanid ja töörood.

Neli jalawäe polku moodustawad ühe jalawäe rüüwi. Peale nelja jalawäe polgu käib rüüwi hulka veel: 1 ratsawäe polk, 1 kahurwäe polk ja sapööride rood.

Seesti malewas on kaks jalawäe rüüwi ja veel mõned iseseiswad wäeosad, nagu inseneeri-pataljon, telegrafi-rood, raudtee-rood, auto-rood rasketahurwäe rühmad j. n. e.

Jalawäe sõjariistad.

Jalawäe sõjariistaks on täägiga püss. See on rüüwiist, ühtlasi ka terariist. Püssiga võib waenlast kaugele, täägiga ligidale tabada.

Wene 1891 a. mustri 3-liiniline padrunisalgwega wintpüss kaalub ühes täägiga umbes 10¹/₂ naela.

Kauadõnu läbimõõt (kaliiber) on 3 liini. Püüsi pikkus ühes täägiga 2 arsj. ja 7 weresoffi. Selle püüsi kõige suurem sihikaugus on 3200 samm.

Ohwiterite sõjariistadeks on mõõgad ja revolwrid.

Jalawäe sõjandus.

Et mitte wäljapääsemata seisukorda sattuda, peab igal wäeosal wäike tagawara tarwilikka sõjandusi kaasas olema.

See tagawara on harilikult kahte liiki jaotatud: esimeses liigis on need esemed, mis igal filmapilgul ja igas seisukorras tarwis wõiwad minna. Need kannab sõjamees enesega alati ühes ja need on isiklikud ehk kantawad sõjandusid. Teises liigis on need esemed, mis ainult bömajal tarwis lähewad, aga ta teatud osa isiklikka sõjandusi, mis wäeosa hoiu ja käsituse all seisawad ja koormates wäeosa järele weetakse. Need on wäeosa sõjandusid ehk tema moonawoor.

Need, mõlemat laadi sõjandusid, on üksteise täiendamiseks. Isikliku sõjanduse tagawara täiendatakse tarwidust mõõda moonawoorist.

Ühest küljest on soovitam, et isiklik sõjanduse warustus wõimalikult rohke, teisest küljest — et see wõimalikult kerge oleks. Kogemused on näidanud, et inimene ilma iseäralise waewata niisuguse selgkoorma ära jõuab kanda, mis umbes $\frac{1}{2}$ tema teha raskusest kaalub, see on umbes 60 naela.

Jalaväelane kannab rännakul enesega kaasa: 120 padrunit, 3 päewa toidumoon (sellest 2 päewa moon seisumoon, mida ainult rooduülesma lubaga võib tarvitada, ning 1 päewa moon tarvitamiseks, mis iga päew moonavoorist täiendatakse) ja peale selle pesu, telgipalata, tööriistad, sõiginõud ja sõjariistad.

Jalaväelase selgkoorma raskus läheb eelmaintud normist harilikult weidi üle ja kaalub ühes kandeabinõudega 70 naela ümber.

Jalaväe sõjaline ettevalmistus.

Jalaväe ettevalmistus rahu ajal peab ainult ühe eesmärgi poole püüdma: malewat sõjatugevuse vastu valmistada. Sellepärast peab rahu ajal malevale ainult seda õpetama, mis sõjas tarvilik. Sõjas on aga inimloomu kahel küljel suur tähtsus: waimlisel küljel ja kehalisel küljel.

Wagu waim alati kehast kõrgemal seisab, nõnda on ka waimuomadused kehaomadustest tähtsamad. Waimliselt tugew inimene on alati julge, terasmeelne, tahtejõuline ning tunneb selgesti enese kohuseid. Ta ei kaota oma meelesindlust ka kõige hädasohtlikumatel silmapilkudel ning mõistab alati sejukorda kasutada.

Teisest küljest peab aga tähendama, et terve ja tugew waim ainult terwes kehas võib asuda, nõnda et sõjamehe ettevalmistusel niihästi tema waimu kui ta teha arendamise peale ühtlasi rõhku tuleb panna ja ettevalmistust kahes peasisis rööbastikku läbi wiia:

kaaswatamises ehk waimuarendamises ja harjutustes ehk tehaarendamises.

Kaaswatus peab sõjamehe tõblust tõstma, peab tema kohusid isamaa wastu temale selgeks tegema, wastastitust lugupidamistest jelsimeeste keskel kaaswatama, neile wastastituse toetuse tähtsuse aruandawaks tegema ja neid teenistuskorra täpisele täitmise wadjaduse aratundmisele aitama.

Harjutuse arendagu sõjamehe tehalikta omadusi ja nimelt: wastupidawust, nobedust ja paenduwust, sõjariistaga ümberkäimist, seisukorra wõistmist ja kasutamist, ning tarwiliku seisangu wõtmist, nii waenlase tule all, kui ka wäljaspool tuld. Seda wõib kätte saada igapäewaste wõimlemisharjutuste, riwiõppuse, laskeharjutuste j. n. e. abil, esialgu üksikute sõjameestega, wiimaks terve wäeosaga.

Sjeäranis tähtis on üksikertewalmistus, mis ikka wäeosa õpetuse alusmüürikis oluud. Wõib tõendada, et nüüd kõige tarwilise sõjalise ettevalmistuse saladus üksiku sõjamehe ettevalmistuses peitub. Seda on waja iseseiswaks kaaswatada, ta peab igasuguses seisukorras oma meelekindluse alal hoidma, tal peab algatuswõime olema. Kui iga üksiku sõjamehe kallal need tagajärjed kätte on saadud, siis wõib terwifus hästiõpetatud wäeosa saada.

Õpetamise juures ärgu oldagu näitustega ega tegelikkude õpetõõdega fitsid, õpetawa olgu järjekindel, järk-järgult kergemast raskemale, lihtsamast keerulisemale üle minew.

Salawäe riivid ja nende juhatamine.

Salawäe tõhtsamaks õpetamiseks, hõlpsamaks liikumiseks ja toimumiseks on waja, et sõjamehed teatud korras oleksid, kus iga mehel oma teaduses kindlaks määratud koht.

Niisugune kindlaks määratud sõjameeste mahutamine, nende wastastikuse wahetorra, liikumise ja toimumise tarwis, nimetatakse riividiks.

Riivide ühendamine ühiseks tegevuseks ühe isiku juhatusel all nimetatakse korradiks.

Kui sõjamehed riivis ühes joones üksteise kõrval on teatud, siis nimetatakse niisugune riiv wiiruks.

Wiiru otjad nimetatakse tiibadeks: paremaks ja pahemaks. Tiibade nimetusi riivi pööramine ei muuda.

Kui sõjamehed nõnda riivis seisawad, et riiv parem tiib nende paremal ja pahem tiib pahemal kael, siis nimetatakse see riiv külga, kuhu meeste silmad pööratud, rindeks. Kui sõjamehed mainitud olekust ümber pöörata, siis jääb rinne nende taha.

Reaks nimetatakse kahte, kolme, j. n. e. sõjameest, kes üksteise taga seisawad.

Kui taks wiirgu, mõlemis 10 sõjameest, üksteise taha seatakse, siis saadakse 10 rida. Kui aga ühes wiirus üks sõjamees vähem on, siis nimetatakse see rida poolireaks. Enamasti seatakse see rida wiiru pahema tiiba teiseks reaks, kusjuures ühi koht viimelt tagumises wiirus peab olema, ja hüütakse ta siis weel e h a r e a k s.

Rahest, üksteisest selja taga seiswast wiirust ni-
metatakse esimene eelwiirust tagumine — taga-
wiirust, ehk esimene wiirg ja teine wiirg.
Wiirgude ümberpööramisest need nimetused ei muutu.
Kui aga wiirud ümber pööratakse ja wiirgudes poolit-
ehk ebarida leidub, siis astub poolit- ehk ebareas seisja
eesolewasse wiirgu, nii et sealpool, kuhu wiirusolijad
sõjamehed waatawad, ikka täied kohad leidaksid.

Wahem kui neli inimest teatakse ikka ühte
wiirgu.

Raju järele on jalawäe riviwi kolme laadi;
foondriwi, lahtriwi ja ahelriwi.

Foondriwis seisawad sõjamehed kõrwui, nõnda
et nende küünarnukkide wahet üks kämmel waba ruumi
jääb. See rivi võib ühes ehk ka kahewiiruline olla.
Kui sõjamehed, ühes ehk kahe wiirus, kõik ühes joo-
nes seisawad, siis hüüdatakse seda hargriwiks. Kui
aga foondriwi järgud üksteise taha on paigutatud, siis
sünnitawad need kolonni. Esimene järk nimetatakse
kolonni algeks, tagumine — kolonni lõpuks. Nende
wähe nimetatakse kolonni ulatuseks, kuna eelseiswa
järgu wiimase wiiru ja järgnema järgu esimese wiiru
wähe kauguseks nimetatakse.

Roondriwis waadaragu orse eite,
jeistagu liikumata, peetagu jammu ja
joondugu rinde järele ja orsejoones.

Lahtriwi on sedasama laadi, nagu foondriwigi,
muudku sõjamehed seisawad ühes joones igalühe wahet
üks samm, ehk nii palju, kui selleks iga kord määrat-
akse. See rivi võib ühes kui ka kahewiiruline olla

ja saadakse harwendamise teel koondriivist. Wiirgustid
wõib soowitud õreduseni wälja sirutada.

Lahkrivis seisagu, nagu kondri-
wiski, peetagu sammu ja joondugu käsu
järele.

Uhelrivis seisawad sõjamehed ühes wiirus ja
peawad üksteisega näidatud wahet. Selles rivis on
sõjameestel ja pealikutel teatud osa iseseiswust.

Seda rivi tarwitatakse, et lastjatele enam lahe-
dust soetada ja et waenlase tule all meeskawusi
wähendada.

Uhelrivis oldagu waikselt, pandagu
pealiku häält ja märke tähele, nagu
koondriwiski.

Laskeahelas jäetakse sõjameestele iseseiswus, nii
seisukoha walimisel kui ka liitumisel.

Rõdigs riwides walitsegu täielik
wailkus ja tähelepanek. Silma lubata
ärgu lahkugu üksti riwist.

Riwi juhatamine. Rõik liitumised ja tege-
wus riwis sünniwad pealiku käskluse, käsu
ehk märguande järele.

Räsklus on kahesugune: ettewalmistaw
ja sunnidiw. Ettewalmistawat käsklust hääldatakse pik-
kaniisi ja selgesti, et iga sõna arusaadaw oleks, sun-
nidiwat käsklust — waljusti, järsku ja jõuga. Hääl-
paujutus sündigu riwi pikkuse kohaselt.

Räsu annab ülem, kas oisekohe sõnaga ehk ad-
jutandi, ratsakäskjala ehk sõnumitu läbi, kõnetraadiga,
leppemärkidega, märguliputestega. Laskeahelas antakse

täskufisi ka mööda ahelikku, suust suhu, rännafutel pituri mööda kolouni.

Käsit olgu tähite ja jelge, alati olgu eesmärk ära näidatud, mida saamutada tahetakse.

Märguanne sarwega on ainult pealikutele määratud, mahaarwatud ainult faks märguannet, mis üksteisele järgnewad: „koffu“ ja „jooftes“.

Neid, kahte wiimast märguannet, peawad kõik sõjamehed otsekohe täitma*).

Peale selle tarwitatakse veel wilet üksiklastmise lõpetamiseks.

Leppemärgid mitte juurema tui roodu juuruse riwi juhutamiseks on järgmised:

- a) Hoiatusmärk tähelepaneku äratamiseks — käsi üles tõsta.
- b) Sammu alustada — täega liikumise suunas wiibata.
- d) Wäeosa jooksul liikuma panna — täega liikumise suunas mitu korda wiibata.
- e) Seisma jääda — ülestõstetud käsi järsku lasta.
- g) Wäeosa liikumissuuna (paiga peal ja liikumisel) muuta — käsi soowitud suunas otsejoones wälja sirutada.

*) Lahingus tarwitatakse sarwmärguandeid väga harwa, fartes, et need waenlase poolt wõiwad tulla

h) kolon. hargriwise! — täsi peatohale üles tõsta ja paremale ning pahemale poole wiibata.

i) Aheliku! — mõlemad täed reinteise tülgeselles juunas wälja jirutada, mis aheliku rindele joowitakse anda.

k) Wäeosa kofku! — ülestõstetud täega teerutada.

l) Wäeosa heitugu — mitu forda täega allapoole wiibata.

Neid märguandeid wõib ka mõdgaga, mütsiga, j. n. e. anda. Märku antakse otse kogu wäeosa ja märguande täidawad kõik wäeosa sõjamehed otsekohes.

Rühma koondriwid.

Koondriwidest tarwitab rühm: hargriwi, jaotolu ja peakoloni.

Rühma hargriwi. Rühma koondatud hargriwis riwineb iga rühm jagude kaupa. Jaod riwinewad kahte wiirgu ja seatakse numbrite järele paremalt poolt pahemale poole üksteise kõrwale, nõnda et kõigi sõjameeste saapaninad ühes joones oleksid. Jagusid käsitlewad nende alaliseid ü'emed.

Poolitread jäetakse jagude ketsel.

Rahu ajal wõib ridade arwu jagude peale ühtlaselt ära jagada. Enam kui 16-realine rühm arwatakse 2-te jaku; 9—16-realine — 2-te; 8-realine ja vähem — 1-te.

Jaod jaotatakse lülidets, igaüks 2—3 rida. Välis määratakse üks sõjamees lüliwanemaks. Igal lülil on jaos oma number.

Jaoülemad liilide jaotuse hulka ei arvata.

Rühmas loevad read, nende hulgas ka jaoülemad, peale esimese jaoülema, paremast tiivast pehemale poole endid paariks

Rühmaülema koht on seal, kust tal parem on käskleda ja käskluste täitmise järele walmata.

Jaoülemate kohad on oma jagude paremail tiivul, esimeses wiirus. Kui rühma paremal tiival rühmaülem seisab, siis asub esimese jao ülem tema selja taha teise wiirgu ja astub tema asemele, kui ta riivist lahkeb.

Rühma hargriivi.

11-realine rühma hargriivi ühtlustamata jagudest

12-realine rühma hargriivi ühtlustatud jagudest.

10-realine rühma hargriivi.

Käsklemise tarwis ei astu jaoülemad mitte riivist wälja, waid pööravad oma pea ainult piki rinnet ja käsklewad poole häälega.

Rühma hargriivi rinne on — iga 6 mehe peale 6 samm maad arwates — 13 samm pikk, ulatus 2 samm.

Reklarühmalises roodus moodustavad 1. ja 2. rühm esimese ja 3. ja 4. rühm teise poolroodu.

Roodu hargrivi.

Ühtlustamata rühmad 32 reas.

Ühtlustatud rühmad 24 reas.

Märkide seletus:

●	roodnüllem	☉	liinur	●	jaonüllem
●	rühmaüllem (ohv.)	⊕	weltweebel	⊖	signalisti
●	rühmaüllem (alamohv.)	⊗	warahoidja	□	trummal

Rahu ajal võib ridade arvu rühmades tarbe torral ühtlustada. On roodus vähem kui 32 rida, siis arvatakse rood kolme-, kahe-, ehk üherühmaliseks. Igas rühmas olgu vähemalt 8 rida.

Rühmad jagatakse jagudesse ja jaod lülidesse.

Igal jaol on rühmas ja igal lülil jaoks oma number.

Nooremad ohvitserid määratakse riviisse nende rühmade ülemateks, mis väljaspool riviteenistust nende järelmaatuse all seisavad.

Weltweebel waatab tugu roodu järele ja asub roodu selja taha, keskohale, kaks sammu teisest viirust eemale. Tema pahemal käel seisavad: roodu warahoidja, liinur ja roodu signalist; tema paremal käel — trummalid.

Peale märguandmise näitab liinur rooduülema seisupaika ja roodu kogukohta. Selleks otstarbeks on tal täägi küljes roodumärk.

Kui liinur roodu kogukohta läheb tähendama, siis asub ta sinna paika, kuhu roodu keskkoht peab jääma ja pöörab näo sinna, kuhu roodu rinne pööratud peab olema.

Rooduülema koht on seal, kust tal kõige kohasem on roodu juhutada.

Rühmaülemad seisavad oma rühmade paremail tiivul esimeses viirus.

Käsklemise tarwis (roodu paigalseisu juures) astuvad rühmaülemad kaks sammu ettepoole, teise sammuga piki rinnet pöörates. Kui rood edasi liigub, siis eralduvad nad aga wähetese riviist ja pööravad pea rivi poole. Jaoülemad käsklewad oma kohtadele jäädes.

Roodule kaasaantud kuulipildujad seisavad liitumisevalmis 20 sammu roodu keskpaiga taga hargriviis ja wäikeste wahedega.

Padrunikaarikud seisavad 10 sammu kuulipildu-
jat: taga, aga kui kuulipildujad puuduvad, siis 10 sammu
roodu taga, ühes joones ja üksteisest ühejalguses kau-
guses, iga kaariku peale rinnati 6 sammu arvates.

Rühmakolonn. Roodu rüh-
makolonnri rivistatakse nii paiga peal,
kui ka liikumise abil, isegi käigu peal.
Iga rühm selles kolonnis rивineb
hargrindes, misjuures rühmad üksteise
taha asuvad, iga rühma vahet
6 sammu jättes.

Rühmakolonnis seisab iga wäe-
lane oma kohal, nagu see hargriivi
juures tähendatud.

Kuulipildujad ja padrunikaari-
kud seisavad roodu kolonnri taga mai-
nitud kaugusel, 1 ehk 2 kuulipildujat
ehk kaarikut kolonnis.

Jaokolonn. Rood rивineb jaokolonnri harg-
rindest edasiliikumise abil ehk jälle koha peal $\frac{1}{4}$ ringi
wõrra juuna muutes. Selles kolonnis seisavad rüh-
mad üksteise jela taga, iga rühm jaokolonnis. Iga
jao vahet on jao rinde pikkuselt maad.

Kuulipildujad ja padrunikaarikud seisavad neil-
samadel kohtadel, mis roodu rühmakolonnis.

Reakolonn saadakse sel teel, kui rood lihe
tiima poole pööratakse. See kolonn wõib kahetordsetest
ridadest olla.

Rood rühma-
kolonnis.

Ühtlustamata
rühmad.

Rühma ja roodu ahelriivi.

Rood ja kolonnid.

Rühma ja roodu ahelriivis seisavad jaod eht rühmad kõrvuti ühes viirus. Sõja: meeste vahelangus üksteisest määratakse selle paiga ulatust silmas pidades, mille rühm enese alla peab võtma, selle järele, kuipalju ahelas mehi on, või misjugusel määrat ääsolev maakoht varju pakub. See võib igas väeosas isesugune olla ja 2—10 sam- muni kõituda.

Jaod võivad rühmades, lülib ja- gudes ja üksteisest sõjamehed lülibes eneste varjamisets, kui vaja, rinde üleüldisest joonest paremale eht pahemale poole vähe väljaneda, kuid nemad ei tohi hunnikusse koguneda, üksteise lastesihiti varjata ega naabritega ühendust katkestada.

Rühma- ja jaoulemad peavad nii- juguses kohas oma meeste hulgas vii- bima, kust neil hõlpsam on oma täsualusid luhatada ja waenlast ning lahingvälja tähele panna.

Lülimemad olgu ahelas oma lüli rood ühtlasi- meeste keskel. 32-realine rood ühtlasi- tatud jagudes

Rühm võib igasugusest riivist ja igas juu- nas laiali paistuda: seisult ja liikvel, samm ja jookstes.

Rühmade määramine ahelasse oleneb roodu- ülemast.

Ahelat juhatab ahelapealik, kuid rühmi juhatawad rühmaülemad ja jagusid jaoülemad käsikluse, käsikude ja leppemärklide abil. Üksiklase seismapanemiseks võivad, nii ühed kui ka teised, wilet tarvitada.

2. rühm

1. rühm

A h e l

Lüliwanemad annavad lüliis leppemärklide abil ja suusõnal käska.

Iga jagu sünnitab rühma ahelas ise ee, mis jaoülema juhatusel all seisab. Mõnikord tulewad paratamata juhused ette, mil mitme jao mehed segi lähewad. Niisugusel juhusel jääwad wõõra jao ehk lüli mehed selle jaoülema ehk lüliwanema juhatusel alla, selle eele nad sattusid.

Kuid esimesel wõimalusel forraldatagu, et mehed oma lüliidesse ehk jagudesse tagasi lähelsid.

Ahelriwi on sellepoolest teistest riwidest parem, et see lasturitele enam wabadust soetab ja suuremal mõõdul maakonna loomuliku kaitse kasutamist wõimaldab. Waenlase tule all on ahelriwis kõige wähen laotusi, kuid selle eest on ahelriwi juhatamine tema laotuse tõttu raske. Sellepärast on rühm ahelriwis suuruse poolest wiimane wäeosa, mida ühel isikul käsikluse abil wõimalik juhutada.

Ahelriwi tarvitatakse wäeosades ainult eesjoonel ja üksi siis, kui tal waenlasega tulewahetus ees seisab, s. e. wäeosa wõib ainult siis ahelriwisse kasutada, kui ta waenlasele juba

alatab tuld andma, nii umbes 2 wersta waenlastest
reemal.

Ahelriwi juhutamise raskus teeb rooduülemale
ülesandeks oma roodu senikaua, kui see waenlasti püüsi-
tuuliga weel mitte tabama ei ulata, enamkoondatud
riwis hoida. Enamasti tuleb roodu ahelriwisse käsu-
tada esimesel lasteseisukohal, mis, maakoha laadiise-
äraldustest olenedes, waenlastest kuni 3000 sammu
kaugel wõib olla.

Peab meeles pidama, et rood esimese
lasteseisukohani tungib, et tuld awada,
esimesest lasteseisukohast aga tuleand-
mise awab, et peale tungida. Sellepärast
on esialgu tähtis juhutamishõlpus, s. o. enamkoon-
datud riwi, esimesest lasteseisukohast peale on aga pea-
tähtsus lastehõlpusel, s. o. ahelriwil ehk ahelal.

Ahelriwis peab iga mees meeles pidama, et la-
hingus pealikutel mitte wõimalik pole iga nende samm
juhutada. Sellepärast peawad nad ise taipama, mis
teha, ning kõike jõudu selleks koondama, et oma lüli,
jao ehk rühma ülesannet täita.

Reamehe kohused ahelriwis.

1) Ta peab oma lüli, jao, rühma ja roodu
ülesannet teadma ja sellest aru saama.

2) Ta peab oma lüliisiliistega sidet pidama,
s. o., peab neid nägema ja kuulma; peab käsutusi
mõõda ahelikku edasi andma; peab waenlaste ja oma
kaabrite tegewust silmas pidama ning sellest lähemale
pealikule teatama.

3) Peab igal juhusel oma lähematele seltsilistele abi ja toetust andma, kas lastega, täägiga, ehk muul viisil (tötekest ja talistustest üle aitama j. n. e.).

4) Ta ei tohi ühelgi juhusel omavoliliselt ahelast lahkuda. Kui ta haavatakse ja haavasidumise punkti lähed, peab ta sellest võimalikult enne pealiskule teatama. Enne seda andku ta oma kuulipadrunid seltsimeestele ära.

5) Peab enesele süüdsa koha valima, kust antud eesmärgile hästi pihta võib lasta ja kus ta waenlase silma ja kuuli eest varjatud. Selle juures peab ta tähele panema, et ta naabritega võimalikult teatud kauguse piiridesse jääks. Vähe paremale, pahemale ehk ettepoole asuda on lubatud, kuid nõnda, et ta sellejuures lasteahela ja rinde üleüldiselt juuna ei muuda ja naabrite lastmist ei takista; peab oma püüsil lastetuge otsima ja käsu järele, ehk tarmilisel korral ka oma algatusel, tööriistade abil enesele mullast, kividest ehk muust käepärastest materjalist varju ehitama, mis teda waenlase silma ehk kuuli eest peidaks.

6) Peab pealiku käsu ehk käskluse järele tule avama. Minult niisuguse kauguse peale, kuhu harilikult algsihi järele lastakse, võib — kui mitte eraldi teeldu polnud — iseseisvalt tule avada, oma aruügemise järele märki ja lastefiirust valides.

7) Peab käskluse järele: **D r e d a l t** — tuld! jaoulema ehk lüüülema poolt näidatud järjekorras lastma. Peab käskluse järele: **S a g e d a l t** — tuld! järjekorrata tuld andma. Kuid peab, nii ühel kui teisel juhusel, hoolega sihtrauda seadma, sihti võima.

oma padruni-tagawara hoidma ja riivist lahtujate padrunitega oma padruni-tagawara täiendama. Kui pool padruni-tagawara otjas, peab sellest lüliwane-male teatama.

8) Peab rühmaülema ehk jaoulema wile järele koha lastmise jätma ja pilgu pealiku poole pöörama.

9) Peab lüliis, jaos ehk rühmas edasi liitudes alati pealiku poolt antud suuna ja määratud wahet naabriga pidama, selle juures siiski paiga laadiomadusi enesewarjamisets ja liikumishõlpuseks kasutama. Püüsi tuleb, kas rihmaga seljas ehk käefõrmal kanda, tudas sündsam.

Jätkjooksul wäeosaga peab käskluse järele: Edasi - jooksates! nobedasti üles kargama ja tähendatud eseme juurde ehk tähendatud suunas edasi tormama; kui waja on, peab jooksul kiüurutama, et waenlasel trehwamisets wähem märg oleks. Käskluse järele: Sei ja! ehk: Pea! tuleb koha end paigutada, nagu 5. punktis seletatud.

10) Pealetungel peab käskluse järele: Edasi! nobedaste üles kargama ja pealiku poolt näidatud suunas edasi minema. Selle juures wõib, kui see teelatud pole, ka käimise peal waenlast lasta. Kui ilma lastmiseta pealetungele minnakse, siis peab eelmistega joondudes kiirsammul edasi liituma. Käskluse järele: Hurraa! lijaga edasi tormama ja täägiga waenlasele kaela langema, jooksul lähema pealiku ligemale hoides.

11) Kui wõimata on pealiku kaska, käskluse ehk märguannet wadata, peab iseseiswalt talitama, kõige

esimeseks selle eest hoolitsedes, et üleüldise eesmärgi lähte saaks ja waenlane võimalikult rohkem kahju kannaks.

12) Kui waja on — kaotatud pealiku asemele astuma ja tema algatud tegevust jätkama.

Rühmaülema kohused ahelriiwiis.

1) Juhatab tuleandmist, edasiliikumist ja rühma tegevust, selle juures rühma ülesandeid ja rooduülema juhatusi ning näpunäiteid silmas pidades.

Lahingvälja ja oma pealiku märguannete järel walwamiseks, kui ka käskude ja aruannete edasihaatmiseks ning asjatoimetamiseks, võib rühmaülem enese juures 1—2 sõjameest pidada.

2) Peab hoolitsema, et tema rühm end hästi warjaks. Kui waja, peab kunstlikult warjet soetama.

3) Lastmise juures peab lastesihhi ja sihtetäppe lähte juhutama; sihiõrguse ja lastewiisi määramine; rühma kogulaste juures kästlema; kui tarwis on — tuleandmise jaoülemate, lüliwanemate ehk sõjameeste eneste hoolde andma. Tuleandmise lõpetama, kui seisutord seda nõuab.

4) Edasiliite juures rühmale uue lasteseisutoha, sunnitu määramine, suuna lähte juhutama, isiklikult oma rühma juhutama, kui see terwikuna ühelajal edasi liigub; jao-, lüli- ja üksik-edasiliite juures järjekorda määramine ja järkjooksul lorda hoidma.

5) Kallaletunge ja tituwõitluse juures meestele õhigisihhi ja eesmärgi näitama, isiklikult oma riwi juhutama ja esimesena hurraaga peale langema.

Jasülema kohused ahelriwis.

1) Peab selle järele walwama, et tema ee sõjamehed rühmaülema käsflusi, käste ja leppemärke täidassid. Kui waja peab ta neid kordama.

2) Peab oma jao meeste õige warjumise ja lastmise järele walwama.

3) Peab jaos' logu- ja õretuld juhutama, kui see rühmaülema poolt tema hoolde antud.

4) Peab jaos, lüli- ehk üksik-edasiliite, niijama tallaletunge ajal isiklikult oma jagu juhutama, sealjuures rühmaülema näpunäiteid ja seisukorda silmas pidades. Kui waja peab jaos suunilüli nimetama.

Lüliwanema kohused ahelriwis.

Lüliwanem peab walwama, et kõik rühma- ja jaoülema korraldused warmalt ja täsmalifelt täidetaks, et sihtrauasead õige oleks, et sõjamehed õieti märki sihiksid, warjuksid, õieti edasi liiguksid ja toimiksid. Ta peab neile iga asjas eeskujuts olema.

Peab lüli õrelaste järjekorda pidama. Lüli-kaupa ja üksik-järkjooksu juures peab isiklikult oma lüli juhutama.

Lüliwanem peab alati teadma, kus keegi tema lüli meestest wiibib, mis ta teeb ja kas tal küllalt padruid on.

Jalawäe rännakriwid ja korb.

Geespool nägime jalawäe riwisi laabi järele. Kuna aga jalawägi lahingpiirdes wiib liituda

rännates lahinguplatssile eht puhkeprika asuda — koon-
datult puhtusei eht lahingu ettevalmistusei õlia, 'la-
hingut pidada, j. u. e., siis waatame eespool jalawäe
riwisi otstarbe järele, j. o., misjaguseks otstar-
beks keegi riwi on määratud. Siin on meil tegemist
jalawäe forraga, mis riwiliidetest koos seisab.

Jalawäe rännatriwid ja rännakford on rändamise otstarbeks. Nende laadi peale mõjuwad kaks asjaolu: waenlase ligidus ja sõjamehe jõukohuhoie.

Waenlase ligidus nõuab malewalt nobedat lahingu ettevalmistust. Selleks on waja: nõudelewaistawat rännakorra laadi, on waja, et pealiku tahtmine tahtusteta kolonni läbi lendaks.

Sõjamehe jõu kofkuhoide otstarbel peab rännakford hõlpsaks liikumiseks kohane olema.

Sellepärast peab igasugune rännatriwi ja ford järgmisi tingimisi täitma: juhutamise hõlpus, lahigforda asumise hõlpus, liikumise hõlpus.

Nende tingimiste tähtsust ei wõi alaliselt kindlaks määrata, sest et see terwelt waenlase ligidusest oleneb.

Kui waenlane ligidal, siis on kõige tähtsam malewa walmissolek lahingule; on aga waenlane kauge, siis on peamine asi — liikumise hõlpus. Üleüldse tuleb meeles pidada, et kui waenlane lähedal ja kofkupõrge temaga võimalik, siis olgu rännakorral võimalikult wäike ulatus.

Liikumise hõlpuseks on waja, et kolonni rinde laius tee laiussele wastaks ja et wäesjade wahel tühja

ruumi oleks, suhu tolm ja lämm wajaiks. Mida suurem see ruum, seda kergem on liikuda ja wastupidi. Seid mida suurem wahelanguks, seda ulatavam on kolonni ja seda wähem tema walmisolek lahingule. Järjekihult, wahede kauguse kohta peab kindlad normid üles seadma, mida ainult siis wõiks suurendada, kui liikumine waenlastest kangel sünnib.

Et teedelaius wäga mitmekesine, rindelaius aga teelaisusele peab wastama, siis on, silmanähtawalt, wõimata ühe rännakorra laadiga läbi saada, ja on waja, et neid mitu oleks.

Rühma rännakriiwiks on: hargriwi, jaokolonn ja reakolonn. Seid need riwid on loondatud laadi ja ühe ehk teise riwi tarwitamiseks oleneb seisukorrast ja teest, mida mööda liigutakse.

Roodu rännakriiwiks on: rühmakolonn, jaokolonn ja reakolonn. Suhatamise ja kiire ümberriwituse suhtes on kõige kohasem rühmakolonn, sest et see ulatuse poolest teistest wähem. See liikumise tarbeks on see riwi kõige sündsam, sest et rühmade wahelanguused küllalt suured on. Seid selle kolonni riide laiuse lubab mainitud riwi süiski ainult suurte, vähemalt 25—30 sammulainustel teedel, tarwitada, mida arwa leidub. Reakolonn on liikumiseks kõlbmata, iseäranis kahestamata ridadest kolonn, millel peaaegu mingit wahet pole. See lahinguwalmis oleku suhtes ei wõi seda riwi sündsaks pidada, sest et read liikumise kitsuse mõjul liig laofile wenivad. Sellepärast tarwitatakse reakolonn ainult nüüjugustel juhusel, kui tee muudes riwides liikuda ei luba.

Rõige kohasem liikumiseks, kui ka juhutamiseks, on jaokolonn, mis omaduste poolest midagi rühma- kolonni ja reakolonni wahapealtset esitab. Ninde laiuse suhtes wastab see rivi suuremale jaole meie teedele ja sellepärast võib seda rivi nagu loomulikult rännakriiviks pidada.

Pataljoni rännakford mooduneb roodude rännakriividest, üksteisest 10-sammulisel kaugusel.

Kui roodud jaokolonnides rändawad, siis on see õige pataljoni rännakkolonn.

Polgu rännakforras järgnewad pataljonid üksteisele rännakolonniides, üksteisest 25 sammu kaugusel.

Kuulipildujate samand läheb pataljonide wahel, sel käel, kust waenlast võib oodata.

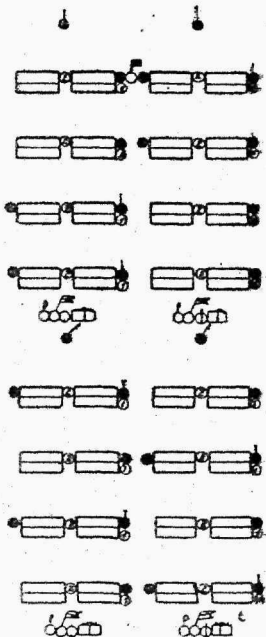
Talawäe waruriivid ja ford.

Warukorras nimetatatse malewa korraldust, mida tarmitatatse: warusse määratud wäeosades, ka lahingwäljal hästimarjatud kohtades ehk puhkusele asendatud wäeosades, igal juhtumisel wäljaspool waenlase lastepiiret.

Warukorra laadi määrab seisuford, milles wäeosa wiibib. Käesolewal juhusel oleks taks wõimalust: lahingpiires, või puhkusel wiibimine. Suurema tähenduse nendest kahest korraldusest omab siin muidugi see, mis tähtsam, nimelt — korraldus lahingpiires.

Korraldus lahing-
 piires wõetakse wälja-
 pool waenlase tulikonda ette.
 Warukord peab selle korral-
 duse juures juhatamiseks
 kõiki hõlpsu pakkuma, s. e.,
 see peab võimalikult koondatud
 olema ja koondatud
 liidetest koos seisma. See
 peab paendum ja wil-
 gas olema. Selle liitofad
 peawad — ilma et nad
 ühes koondatud massiks ju-
 lafsid — üksteisest mahedega
 eraldatud olema, nad pea-
 wad teatud osa iseseiswust
 ajal hoidma. Oma laadi
 poolest peab korraldus sel-
 sele maakohale wastama,
 kus seda tarwitada tahe-
 takse.

Bataljon waru- korras.

Rühma warurivi korraldusse hargrindesse,
 jaokoloni eht reokoloni. Need riwid olgu igal ju-
 husel koondatud.

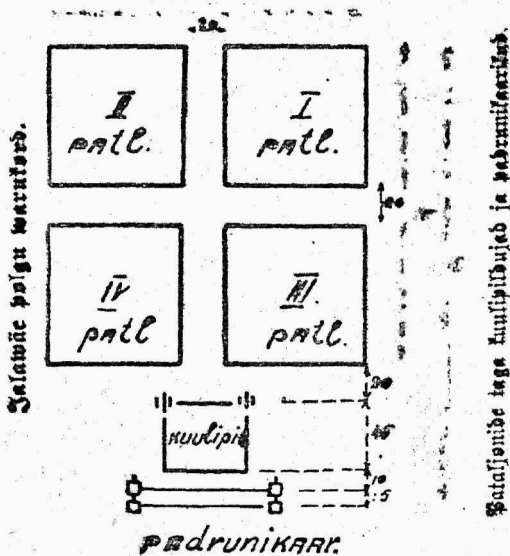
Rood warurivis tarwitab: hargrinnet, rüh-
 makoloni ja jaokoloni. Neist riwidest wastab waru-
 korrale kõige enam rühmakolon, kui koondatum
 (peaegu ruut), wilksam, paendumam ja fergesti
 warjatam. Seda rivi tarwitatakse kõige sagedamini
 ja seda peetakse roodu loomulikuks waruriviks.

Roodu hargriivi on juhutamise suhtes wähe raske, kuna mehed ühte pikka joonde laiali on weni- tatud. Siiski on see riivi sagedasti tarwilik, sest et rood tihti niisuguses paigas peab asetuma, kus pikka riivi wõimata tarwitada, näituseks, orus, j. n. e. Peale selle on see riivi roodu põhiriiviks paariks lugemisel ja muudel juhusel, mis õppujest ja siseteenistusest tin- gitud.

Ja o kolonni, kui waruriivi, tarwitatakse erandina ainult niisuguses paigas, kus rühmakolonni wõimata tarwitada.

Bataljoni waruford mooduneb waruriivis roodudest, mis teatud korras üles seatud. Roodud

wõivad kõik ühes joones, üksteise selja taga ehitatakse joones olla. Iga rood võtab harilikult kõige enam koondatud ja juhatamiseks kõige kohasema rivi, harilikult rühmakolonnid.

Pataljoni waruford hüütakse warufolonniks, millel järgmine kujud võib olla:

1) Esimeses joones kaks roodu ja nende selja taga kaks. Iga rood rühmakolonnis. Roodude wahel üksteisest — 3 sammu ja kaugus — 10 sammu.

2) Kõik roodud kõrvuti, iga rood rühmakolonnis. Pead ühes joones. Roodude wahel — 3 sammu.

3) Roodud on järjestikku üksteise selja taha asetatud, 10 sammu üksteisest kaugel. Iga rood rühmakolonnis.

Kõrda on pataljoni warufordil kolm iselaadi: koondatud, peaaegu ruudukujuline, rühmadesse sirutatud ja sorusse wenitatud.

Esimene nendest kolmest kolonnist on juhatamiseks kõige süüdisem, on paenduw ja wilgas ning lasub hõlpsasti roodude erineda. Sellepärast ongi see pataljoni tarwis põhj-warufordiks wõetud ja, kui muid näpunäiteid ei anta, siis korraldatakse pataljon ilka jedalaadi warufolonnid.

Kaks järgmist kolonnid on wõrdlemisi sorutatud, sellepärast raskemad juhatada ja neid tarwitatakse ainult niisugusel puhul, kui maakoht hariliku põhj-warufolonnid ei wõimalda.

Wolgu waruford mooduneb pataljoni warufordadest. Kuna polt iseenesest juba rühmaks mass on, siis peab selle paenutamiseks ja maakohtale süüdisastamiseks suuremaid laadimuutusi lubama.

Pataljonid wõiwad polgu waruforras ühes eht kahes joones olla, mille juures pataljonide arv iga joones ijesugune, üksteise selja taga eht maleforras. Et polgu ülessead oleks vähem sorakas, peab iga pataljon end tõige enam koondatud kujul riivima, nimelt esimest laadi warukolooni. Pataljonide wahel ja kaugus — 20 sammud eht niisugune, nagu polguülem käsleb.

Kuulipildujate kamand ühes padrunitaarikuteaga asub 20 sammud polgu taga hargriwis.

Polgu padrunitaaritud jääwad kuulipildujate kamandust 10 sammud kaugusele tahapoole (kui kuulipildujate kamandut pole, siis kogu polgu taha), ühte eht kahte joonde, üks rida teisest 6. sammud kaugusele ja iga taariku wahel ühte polju, misjuures iga taariku peale rünnuti 6 sammud tuleb arwata.

Sedalaadi waruford on tõige liikumiswõimelisem ja hõlpsam juhutada, sellepärast on see kind polgule seesama, mis koondatud laadi warukoloon pataljonile. Wuud laadi kordi tarwitatakse maakoha sellekohase isetoomu järele.

Talawäe lahingriwid.

Talawäe lahingriwid on niisugused riwid, mida lahingu ajal, nii waenlase tule all kui ta tuleähwarbujel, tarwitatakse.

Esimene tingimine, millele need riwid peawad wastama, on, et waenlase tuli wõimalikult vähem tabaw oleks.

Müüdisaja tuli on sedawõrt tugev ja tabam, et kui meie seda tingimist mitte kõige teiste tingimiste etteotsa ei sea ja wäeosa ebakohases riwis waenlase wastu wälja läheb, siis häwitab waenlane ta juba kauge maa tagant.

Teisest küljest ei tohi aga püüa, malewat sileliikjete kaotuste eest hoida, sõjariista tarwitamise hõlpuist lahingriwis, niisama sele riwis juhatamist, kiusendada.

Peale riwi laadi aitab suurel määral ka kunstlik warjamine kaotuste eest hoida. Nii järgneb, et lahingriwi ka selles juhtes kohane peaks olema. Lõpuks peab lahingriwi wilgas olema, et see lahingu muutliku seisukorra järele kergemini ennaft jündlastaks.

Rühma lahingriwid. Rühm wõib lahingwäljal järgmises seisukorras wiibida: 1) wõib seissta ehk liikuda warjualal, mida rühmale wõrdlemisi kerge leida; 2) asuda ehk liikuda laskealal ja 3) waenlasega tulewahetuses seissta.

Esimesel juhusel on rühm waenlase tule eest warjatud ning wõib, järjekihult, koondriwis seissta, mis liikumise ja juhatamise tarbeks kõige kohasem ja korrapidamise ning julgustamise otstarbeks kõige sündsam.

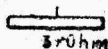
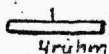
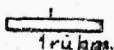
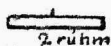
Teisel juhusel, s. o., kui rühm laskealal liigub ehk asub, ei tõlba mitte alati koondriwi tarwitada, sest et see igakord lahingriwi esimest tingimist ei rahulda, s. o., wõimalikult wähe kaotusi ei taga. On tarwis ridu ja wiirgusid üksteisest teatud kaugusele eraldada ja sellega tekitab lahingriwi.

Lõpuks peab rühm tuleandmiseks niisugust rivi tarvitama, mis teda kõige paremini lubaks oma jõuda ja varjamiseks maakohta iseäraldusi kasutada, s. o., a h e l r i w i.

Roodu lahingriwid. Harilikult on roodu lahingriwid r ü h m r i w i.

Selles rivis liigestub rood rühmadesse, rühmad asuvad ühte ehk kahte joonde, ehk jälle astmeti, niisuguste wahede ja kaugustega, nagu rooduülem käseb. Iga rühm võib, seisukorra järele, milles ta viibib, kas hargriwis, ühe- ehk kahewiirulises koond- ehk lahtrivis, kolonnis ehk ribades olla, seda mööda, kudas rühmaülem heaks arwab.

Roodu koondatud kahewiiruline lahingriwit.

Kui rühmade jaotus rooduülema poolt kindlaks pole määratud, siis asuvad rühmad 40-sammuliste wahede ja kaugustega kahte joonde, 1-ne ja 2-ne rühm esimesesse ja 3-mas ja 4-jas rühm teise joonde.

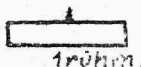
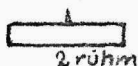
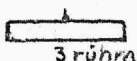
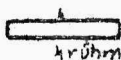
Kuulipildujate koht rühmriwis on rooduülema määruse järele ühe rühma juures. Padrunikaarikud seisawad roodu taga, sammu 10 wiimasest rühma joonest eemal.

Rühmiriis asetuvad rühmaülemad niisugustel kohtadel, kus neil hõlbus on oma rühmi käsitleda ja rooduülemaga sidet pidada.

Saoülemad ja alamohvitserid, kes rühmi ei käsitle, jäävad kohtadele, mis neile rühmis määratud.

Weltweebel ja trummalid (sarmepuhujad) liinur, signalist ja warahoidja asetuvad kas rooduülema juures ehk, tema näpunäitel, rühmades.

Roodu astmeline lahingriivi.

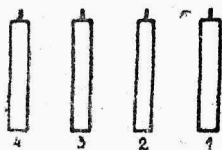

Rühmiriis tarvitatakse maenlase tulikonnas. See tarvitab harjunud ja osawaid rühmaülemaid.

Kui rood kahte joonde korraldatakse, siis on parem rühmi malejärjestuses asetada, et kuulid, mis esimeste peale sihitud, tagumisi ei tabaks. Kui seda teha võimata, siis peab rühmade kaugust 100—150 sammu peale suurendama.

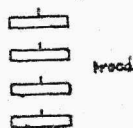
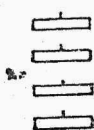
Peale rühmiriivi tuleb roodu lahingriivide hulka osalt ka koondriivid arvata. Kuid niisuguseid warjatud paiku, kus neid tarwitada wõiks, on roodu tarwis wõrdlemisi raske leida, sellepärast on roodu koondriivid lahingriividega harwad nähtused.

Rood rühmade kaupa siugufestest.

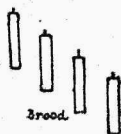
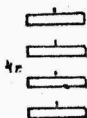

Bataljoni lahingriivi. Bataljoni lahingriiviks on roodriivi. Selles riivis asetuvad roodud üksteisest teatud wahedega ja kauguses, neisamadel alustel, nagu rühmad rühmariivis.

Bataljoni lahingriivi.

♣ batal. ülem.

Mõndaasama wõivad roodud ühes eht kahes joones seista, kas astmei, üksteise selja taga eht malejärjestuses.

Sga rood asub rühmiriisise eht jääb, kui seisuford lubab, koondriwiisise. Kuulipildujad ja padrunikaarifud asetuwad pataljoniülema näpunäitel.

Kui pataljoniülema roodude järjekorda eraldi kindlaks ei määra, siis asetuwad roodud kahte joonde umbes 100-sammuliste wahedega ja kaugustega, esimeses joones 1. ja 2. rood, teises — 3. ja 4. rood. Kui kuulipildujate tarwis eraldi paika pole määratud, siis asetuwad need 2. joone parentiwalise roodu juures.

Roodriwi wastab küll muudele lahingriwide kohta ettepanemataele nõudmistele, weel enam kui rühmiriwi, kuid wõib niisugusel juhusel juhutamise suhtes raskesti walmistada, kui puuduwad osawad kälema.

Roodriwi tarwitatakse igal juhusel, kui pataljon waenlase tulifonda jõuab.

Polgu lahingriwi. Kui polk waenlase tulifonda jõuab, siis ei wõi ta enam koondatud waruforda jääda, waid peab seijuforraale wastawa korralduse omana. Niisuguseks korralduseks on pataljonriwi. Pataljonid asetuwad üksteijest soowitud kaugusele, et hõlpsam oleks end warjata. Sellejuures wõiwad pataljonid ühes eht kahe joores, üksteise selja taga, malejärjestuses eht astmeti asetuda.

Sga pataljon riwineb roodriwiisise.

Polgu kuulipildujad asetuwad ühel tiimal eht polgu taga, eht jälle pataljonide wahel, selle järele waadates, kudast see maakohale kõige enam wastab.

Bataljoni riivi on waenlase tulitonnas polgu põhirivi!

Nagu meie näeme, käib jalawäe lahingriiwide juhtimõte kõigist taktilistest liidetest — rühmast polguni — järjekindlalt läbi.

Lahingriiwide laokuse tõttu on sedalaadi riwide juhatamine raske. Selleks on waja kogunud ja õppinud ülemaid, kes iseseiswalt mõttsid toimida, ilma et nad igakord ülemalt poolt juhatust ootaksid. Selleks on wäeosjade hea juode tarwis.

Jalawäe lahingford.

Üespool käsitasime jalawäe lahingriiwisid. Neid riiwisid tarwitatakse peaaesjalikult selleks, et malewa mõimalikult wäheste laotustega waenlasele mõiks ligineda. Selles wäes ei ole weel, ei esiwäge, ega waruwäge. Wäinitud wägedeks jaguneb malewa fiks, kui teda lahingupidamiseks korraldatakse. Sellepärast peab lahingkorras niisugust malewa korraldust pidama, nagu lahingus tarwitatakse.

Uga lahing langeb tahte järtu: esimene on ette walmistaw järt, mil waenlased üksteisele lähenedes wastast poolt tuleandega püüawad nõrgendada ja täägimõitluseks paremaid seisukohti omandada, ja teine — otsustaw järt, kui käsitsimõitlus terariistadega algab.

Sellest seisukohast waadates peab ka iga lahing-
torras tats peaosja olema.

Esimene osa — esiwägi — alustab lahingu
ja ajab selle käsitsiwõitluseni, j. o., teeb lahingu eeterwal-
mistawa, tuleandmise, järgu läbi. Et tuleriistaga wabam
oleks toimida, peab see osa wäge õredalt korraldatud
— ahelas — olema. Sest ahelas ei olda üksteisele
tõlinaks, ahelas võib igauks ennast warijata ja nõnda
waenlase kuulide eest hoida. Esiwägi on rinnuti wäga
laofil, selle juhatamine ühe isiku poolt wäga raske,
sellepärast ei määrata ka mitte kogu esiwäe ta: wis üks
pealik, waid esiwägi jagatakse niimitmesse ette ehk
lahingette, kuimitu wäeüksust lahingust osa mõtawad.

Iga ee eesotsas seisab ise pealik, kes oma eel
iseseiswalt käsutab. Tõmal on wõimalik oma ett ter-
gemini silmas pidada ja aegsasti kohaseid abinõusid
tarwitada.

Seepealitud käiwad otsekohe wäes-
tiku alla, kes nende tegewust ühtluse-
tab. Tema näitab neile wäestiku ühise ülesande,
peale selle annab ta igauhele nendest weel eriülesande,
mis ühise ülesande teostamist peab lähendama.

Igal suuremal, iseseiswal esiwäel peab igal
eraldi eel oma wäeosja olema, mis eewaruks ehk
era-waruks nimetatatse, sest et need oma ete tarwis
on määratud. Need waruwäed käiwad eepealiku käsu
alla ja tarwitatakse: ahelkaotuste täiteks, ahela lõwen-
damiseks ja tagatõukamiseks lahingu ajal ning rocsta-
taaluks igasugusteks juhtumusteks, nii oma ja, kui waja,
ka naabri etel.

Teine osa — waruwägi — seisab ette-
walmistawa tulewahetuse laitse all kusagil warjatult
eht teeb tarwiliist manöwrit ja astub alles lahingu
lõpul wõitlusesse, waenlasele terariistaga otsustawat
hoopi andes.

See lahingkorra osa, mis otsustawa löögi tar-
wis määratud, nimetatakse, et seda eewaruist eraldada,
ühiseks waruks, s. o., — kogu wäestiku
waruwäeks.

Paljelle, oma peaüleande, waenlasele otsus-
tawal silmapilgul wiimast hoopi anda, on ühine waru-
wägi weel tarwitataw niisugustel juhtumustel, mis
mitte ühe ee kohta tähtsad pole, waid kogu lahingu
käigu kohta.

Wäestikupealikul on ühine waruwägi ain-
saks abinõuks, mille abil ta lahingkäiku
wõidib juhata da, s. o., millega ta lahingkäiku
sua kawatsuse järele wõidib arenema sundida.

Senifaua, kui ühine waruwägi tarwitamata, on
wäestikuülem seisukorra peremees, on aga ta ühine
waruwägi juba tarwitatud, siis saab wäestikuülemast
abitu pealtwaataja. Sellepärast on soowitaw otsustawa
löögi jaoks määratud waruwäge kummi wiimase silma-
pilguini wärste ja tugew hoida.

Loomulikult on waruwäe paik siis selle
esiwäe ee taga, mille meie teatud silma-
pilgul kõige tähtsamaks peame.

Kuid nendest kahest lahingkorra osast on wähje.
Igas lahingus on wõimalikud rohkearwulised wotamata

juhtumused, mis, nii rinnal, tiivul, kui ka seljataga, üht-
viisi võivad ette tulla.

Õdigid neil juhtumustel on suur, mõnikord otse
parandamata, tegajärg lahingkäigu ja lahingu saatuse
kohta. Neid juhtumusi, mis lahingtorras selle rinnal
ette tulevad, võib veel aegsasti märgata ja nende
kõrvaldamiseks abi otsida, kuid palju hädasõhtikumad
on juhtumused tiivul ehk seljataga. Siin on
palju võimalusi selle kasuks, et neid aegsasti mitte ei
märgata, sest et kõik tähelepanemine lahingus loomulikult
ettepoole on juhitud. Niisuguste võimaluste eeldamiseks
peab siis lahingtorra külgedele mehi ja kamanduid
saatma, kus üksikud mehed selle järele valvavad, et
vaenlase igast katsest, mille tiibadelt ehk seljatagant kallale
tungida, aegsasti teada antakse, kamandutel aga üles-
andeks oleks tiibu ja seljatagust ootamata pealetungimise
est kaitsta.

Õedjamad väeosad ongi lahingtorra kolmas lahur-
tamata osa — tiivvalve.

Tiivvalve peab kahte laadi olema: lähemaks
tiivvalveks on piilkond, 5 — 10 meest, kes val-
vamise otstarbeks 800 — 1000 sammu tiibadest
välja ja weidi ettepoole seatakse. Neid piilkondi ei
sea mitte üksi tiivvete ahelad välja, vaid ka tiivapealsed
eevaruväed ja ühine varuvägi. Kaugemaks tiiv-
valveks on üksikud walwtõkfed (wahsalgad), mitme-
suguses suuruses, kelle ülesandeks jääb tiibade ja selja-
taguse kaitsemine.

Walwtõkfed seatakse 1 — 2 w'rsta tiivust kõr-
vale ja weidi tahapoole. Walwtõkfed saavad jälle

oma poolt ette ja külgedele piilkonnab, kes tiibu ja seljatagust ähwardama hädasõnu aegjasti awalikuse teeskib.

Lähem walwe peab igal wäestikul olema, olgu wäestik niisuur kui tahes, laugemat walwet tarwitawad ainult suuremad wäestikud, pataljonist alates.

Roodu lahingford.

Roodu lahingford mooduneb rühmade ahelriwist ja waruse jäetud rühmade st. Ahelas wõimad ka kõik rühmad olla.

Roodu lahingforrale määratud paik on roodu esi.

Roodu eesrinde pikkus, kui see käsus mitte pole tähendatud, oleneb sellest, misjugune ülesanne roodul näita, maakoha iselaadist ja roodu awalikuse koosseisust.

Roodu eesrinde keskmise pikkuse, ilma tiimwalwe eeta, oleks umbes 180 — 200 sammu.

Ahelas wiibivad rühmad, kes rühma ett moodustawad, on tiimust üksteisega sises. Rühma eepikkus on umbes 60 kuni 70 sammu.

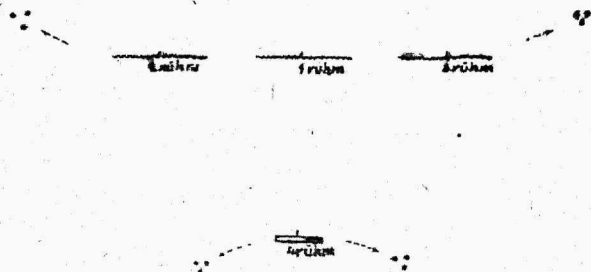
Ahel on selleks, et waenlast enne tuleandmisega nõrgendada ja pärast warumäega ühes tääfidega tallale tormata.

Waruwägi selleks, et ahelat tõwendada ja toetada, ei juhtumusi tõrwaldada ja käsitsi täägiwõitlusesse tormata. Warumäe paik on ahela taga ehk tagapool, ahela tõrwal ja niisuguses lauguses, et ta: 1) alati õigel ajal ahela toetamiseks wälja wõiks astuda ja 2) et ta mitte asjata waenlase tule all ei wiibiks ja temale lausa näha ei oleks.

Igal juhul peab waruwägi ahelast niikaugele eraldatud olema, et ta tule alla ei sattu, ja alati ahelale lähemal seisma, kui waenlane.

Waruwäe rivi olgu niisugune, et hõlpsam oleks waenlase filmade ja kuulide eest end warjata. Tasasel maakojal, väljaspool lasteala, võib waruwägi koondriwis olla, lastealal — siingufestel, harg-, lahtriwis; enamasti on see rühmriwis (rood) ehk roodriwis (pataljon), kus iga rühmaülem koha iselaadi järele oma aranagemisel kohast rivi võib walida.

Stoodu lahingford.

Kui waruwäes mitu rühma ehk roodu on, siis käsitleb neid kõige wanem rühma- ehk rooduülem.

Waruwäge tarwitatakse ee kõige wanema pealiku käsul. Kui rood eraldi toimib, siis arwatakse nõnda, et vähemalt üks rühm tunni lahingu hargumiseni, s. o., täägimõitluseni, warusse jääks. Kui aga rood pataljoni termitus mõitleb, siis mõivad kõik roodu rühmad ahelast olla, sest siis on ahela lähematel waruwägedel pataljoni waruwägi.

Roodu tiivvalveks on piilkonnad, mille rooduülem 800 — 1000 jammu kaugusele tiivule ja selja taha saadab. Piilkondade suurus — lihtsasti kuni jaoni. Kui piilkondade kohta eraldi käsku mitte pole antud, siis jaadavad tiivvõrhmade ülemad ja varupealikud oma poolt piilkonnad välja.

Piilkonnad peavad omašid aegsasti waenlase liikumisega tutvustama. Sellepärast peavad nad oma wäeosjaga hooljalt sidet alal hoidma ja hästi märguannet mõistma.

Rood peab nende wäeosjadega, mis paremal ja pahemal pool toimivad, ja ka nendega, mis selja taga, sidsesismete, piilkondade ja muude abinõudega (märguandega, telefoniga, jne.) sideme alal hoidma.

Rooduülema paik lahingkorras on seal, kus tal kõige hõlpsam oma roodu juhatada ja waenlast silmas pidada. Kui aga faks ehk enam rühmi ahelas, on tema kohus neid isiklikult juhatada.

Käsuuste, teadaannete, j. u. e., saatmiseks ning lahingkäigu järele wälwamiseks wiibivad temaga ühes: liinur, roodusignalist ja warahoidja, kui aga waja, siis veel tarwilik oja mehi rühmadest.

Waruwäe pealik on seal, kus ta waruwäge kõige hõlpsamine võib juhatada, rooduülemaga ühendust pidada, ahela ja, kui võimalik, ka waenlase tegevust silmas pidada.

Weltweebel, kui temale iseäraline ülesanne pole antud, olgu waruwäes, waadaku roodu selja taga korra, padrunite lisawarustuse ja haawatute kandmise järele.

Kuulipildujad, mis rooduga kaasa, jäävad senikauaks rooduvarusse, ehk kuhu neid käsutatud, kuni nende tarvitamise koha ja aja üle selgule jõutud. Nad asugu ahelasse, et valmis olla, kui rooduülem lastmiseks käsu annab. Lühingus, waenlase tulitonnas, olgu kuulipildujad waenlase filma ja kuulide eest hästi varjatud.

Padrunikaarid asuvad waruwäe läheduses, kuid lahingu algumisega nihutagu rooduülem nad ahelale võimalikult lähedale. Ette lahingut tuleb aga meestele, niipalju kui wähegi wõib, padrunsi kaasa andma.

Pataljoni lahingford.

Pataljoni lahingford mooduneb roodude etele määratud ja warusse jäetud roodudest.

Roodude etel wõivad ka kõik roodud olla.

Siis, mis pataljoni lahing'orrale määratud, on pataljoni esi.

Roodude etel seiswad roodud peawad rinda mööda üksteisega sidet. Iga rood asub oma ülema juhatusse järele kohale, nagu see roodu lahing'orras ette nähtud.

Pataljonil wõib üks rood esiwäes ja kolm waruwäes olla.

Sedalaadi korraldust tarwitatakse siis, kui waenlase seisukoht weel kindlasti awalikult pole tehtud, pataljon aga juba tema tulitonnas seisab ja ta ise vastu lasab.

Eht jälle: üks roodu esiwäes ja kaks waruwäes.

Niisugune korralaad saadakse esiväe vähehaavalise tõwendamise läbi.

Ehk veel: kolm roodu esiväes ja üks varuväes. Seda korralaadi mõibedasi tuge juures, püüsi- tute kaugusel (tunni 1500 j.). „Isomulifuts“ lugeda.

Niisuguses seisukorras võtab pataljoni laia rinde oma alla, mis väga sünnis haaramiseks, mõib tule väga tugevalt paisutada ja varub veel ühe roodu etlustama löögi jaoks värstena.

Pataljoni varuvägi seisab rooduväe taga ehk jälle astmeti enam tähtsa ee taga. Selle juures peab tal eelmiste väeosadega niisugune side olema, et tal võimalik aegsasti neile appi rutata. Ühtlasi peab ta seisukoht niisugune olema, et see vaenlasele silma ei paista ja üleliigseid kaotusi ei too.

Pataljoni varuväe osad asetuvad kas koos ehk eraldi. Kui pataljoniülema poolt varuväe ühine juhataja pole määratud, siis võtab varuväes seisvate roodude ülemaatest kõige vanem juhatamise enese kätte.

Pataljoni varu koha näitab pataljoniülem kätte, kuna rivistus rooduülemate ehk varupealiku poolt kindlaks määratakse.

Roodu varuväed (toetus) peavad peal- tuge juures lahingu algul roodu etel seisma, kaitse seisukorra juures — ainult tiivul.

Pataljoni lahingford.

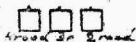
“ ” ” ”

Trühm Trühm
trood

“ ” ” ”

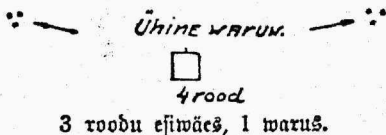
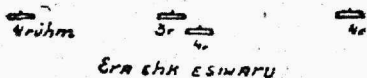
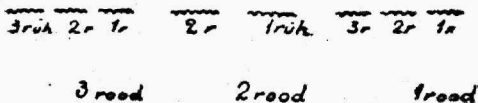
Trühm

“ ” ” ”

Tiivaltve. Pataljoniüleml peab abinõud tar-
 wituksle mõtma, et ees, waenlase pool, walwe oleks,
 et tiivad ning seljatagune, mis naabriväeosade puu-
 busel kaitsetud, waenlase pealetunge hädaohu wästu
 kindlustatud ja et pataljoni lahingforral naabruses toi-
 miwate wäeosadega sibe oleks. Kui sellekohane korraldus
 puudub, siis peawad roodu- isegi rühmaülemad neid
 korraldusi iseiseiswalt tegema.

Pataljoni lahingford.

Pataljoni tiiwule tulewad peale piilkondade kunni
 wersta kauguseni walwtõkfed jaata.

Pataljoniülema koht on seal, kust tal hõlpsam on lahingkorra osasid juhutada ja lahingvälja filmata. Tema juures võib sibeostarbeld teatud arv mehi olla.

Waruwäe peakil walib enesele niisuguse koha, kust tal hõlbus on waruwäge juhutada, seljamal ajal ka pataljoniülemaga ja esiwäe roodudega sidet alal hoida.

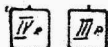
Polgu lahingford.

6 rood   5 r   2 r   1 rood.

II PATAL.   I PATAL.

= 7 rood   = 3 rood
= 8 rood   = 4 rood.

ÜHINE WARUWÄGI

Kuulipildujate kamanõ seisab pataljoni waruwäe juures, kas sõit ühes, eht rühmade kaupa roodude etel, eht moodustab lõpuks iseseiswa kuulipildujate ee. Niisugusel korral peab kuulipildujate juurde eraldi jalamäe kaitse seatama.

Padrunikaaritud seisawad koos eht jatatatse pataljoni roodude juurde.

Polgu lahingford.

Polgu lahingford seisab koos pataljoni lahingfordadest. Polgu esiwäes võib üts, kaks eht kolm

pataljoni olla, kuna teised warus seisawad, mis niisugusel korral, kui polk eraldi toimib, ka „ühijeks“ waruwäeks on.

Esiwälke määratud pataljoni arw oleneb laste-
seisukoha suurusest, lahingu iselaadist ja eesmärgist
ning waenlase kaugusest.

Polgu waruwägi võib kas polgu keskoha
eht selle tiiva seljataga asuda, kust meie waenlasele
lööki kawatseme anda. Kaitse korral asub ta astmeti
lõige tähtsama tiiva taga. Polgu waruwäe eraldamine
pataljoni waruwägedest osustatakse seisukorda silmas
pidades eht polguülema käsul.

Kui polk tiivisi termikus toimib, siis on polgu-
waruwägi eewaruks ja võib weidi nõrgem olla, kui ta
eraldi toimides oleks.

Tiivwalwe polgu lahingkorras pannakse piil-
kondade peale, mis tiivapealsetest wäeojadest ja polgu
waruwäest wälja jaadetakse, ja tiivult 1 — 2 wersta
kaugusele jaadetud walwtõkete peale. Wiimaste üles-
andeks on selle järele walwata, et waenlane ootamata
tiibadele ei langeks, ja sellepärast on lõige parem neid
astmeti weidi tahupoole asetada. Waenlase järele wal-
wamišeks jaadetakse walwtõkete poolt piilkonnad wälja.
Walwtõkke juurus on 1—2 rühma. Kui polgus tele-
fonid on, siis peab nendega walwtõkkeid warustama,
et neil telefoni kaudu polguülemaga side ei puuduks.

Nõid wäeoja ratsamehed peawad lahingkorras
jalgsi olema.

Üleminef lahingforda.

Salawägi wõib igasugusest riwist lahingforda afuda -- muude riwide hulka ka rännakriwi armates -- nii liikwelt, kui ka seisult.

Üleminef lahingforda peab waenlase filmade ja tule eest warjatult ja tingimata ette ja tiiwule wäljasaadetud tiheda piilkondade ahela kaitse all sündima. Need piilkonnad peawad olema siibrifis, mis lahingforda asuwate wägede iga liikumise waenlase eest warjab. Hiljem, kui malewa lahingforda ju üle läinud, ühinewad wäljasaadetud piilkonnad ahelaga, mis siis lahingjooneks jääb.

Kui suuremad wäestikud tegewuses, siis on waja ühine waruwägi selle esiahela ee taha asetada, kus waenlasele pealööki tahetakse anda. Miijugusel korral peab waruwäe asupaik waenlase eest tingimata warjatud olema.

Iga lahingforda ülemineku eel käib waenlase seisukoha ja jõudude teadajamiseks maakuulamine.

Roodu üleminef lahingforda seisu pealt sünnib nõnda: kõige pealt lasseb rooduülem maad kuulata, wõtab waenlase walwamiseks, tiibade kaitseks ja ühenduse soetamiseks abinõud tarwitusele ja seletab kogu roodu meestele: 1) mida ta waenlasest ja oma kõrwalwägedest teab, 2) misjugune ülesanne roodule antud ja kudas seda kawatsetakse teostada, 3) lahingkorra liikumise ühise suuna, 4) misjugused rühmad ahelasse ja misjugused warusse

lähemad ja kus nende eed ehk asukohtad on ja 5) kus kohal lähemad padrunikaarikud ja haavasidumise-koht seisawad.

Kui kaks ehk enam rühmi ahelasse saadetakse, siis määratakse üks neist suunikuks.

Kui aega wähe on, siis peab rooduülem mees-tele wähemalt tegewuseesmärgi ja rühmade jaotuse ära seletama. Muid lähemaid seletusi annawad rühmaülemad esimesel wõimalusel.

Kui roodul kuulipildujad on, siis määrab rooduülem koha, kus nad peawad töötama ehk kus nad tegewusesse astumiseks käsutust peawad ootama. Esi- mesel wõimalusel annab ta neile kindla ülesande ja määrab, kui waja, neile kaitse.

Rühmaülemad kordawad rooduülema seletusi ja hakkawad siis tarwilikta liikumisi ning rivi muutusi käsklema. Suunirühma ülem määrab suunifjoa.

See suunifjogu peabki määratud suunas edasi liikuma, kuna teised jaod ja rühmad selle järele joon- duwad.

Roodu ülemineel lahingkorda liit- wel jünneb niisama, nagu seisul, muudkui edasilii- te juures jääwad warusse määratud rühmad ja tagasi- liite juures ahelasse määratud rühmad seisma ja jat- tawad liikumist alles siis, kui nende ja eelmiste wäe- osade wahel tarwilik laugus tekkinud.

Pataljoni lahingkord. Etne pataljoni la- hingkorda seadmist lasseb pataljoniülem maad kuulata ja wõtab waenlase järele walwamiseks, tiibade ja selja- taguse kaitseks ning ühendusloomiseks wastawad

abindub tarwitusele ja seletab rooduülematele ja kuulipildujatekamandülemale (kui võimalik—kogu pataljoni meestele): 1) mis waenlastest ja kõrwalwägedest teada, 2) missugune on tegewuse ühine siht, missugune ülesanne pataljoni täita ja kuidas seda kawatsetakse teostada, 3) missugused roodud ja kuulipildujad eele ja missugused pataljoni warusse jääwad, 4) missugused ülesanded ühelegi roodule antakse; nende siht eht paik, 5) missugused ülesanded eht paik kuulipildujate kamandul, 6) kus padrunkaaritud ja haawasideme-kohad on ja 7) kustohal ta ise saab wiibima ja kuhu temale ettekandeid saata.

Roodude etele saadetud roodudest wõib ühe suunifuts määrata.

Aljapuudusel peab pataljoniülem sellele roodule eht nendele roodudele ülesande eht suuna asjas seletuse andma, mis wiibimata tegewusesse astuvad. Teistele roodudele seletatakse seda esimesel võimalusel.

Rooduülemad annawad pataljoniülemalt saadud seletused ja käsud oma roodudele edasi, mille järele need pataljoniülema käsul määratud kohtadele lähewad ja, kui waja, lahingkorda asuwad, kuna pataljoni waru oma kohale liigub.

Wolgu eht suurema wäeosa üleminef lahingkorda, kas waru-, puhke- eht rännakforraft sünnib nõnda, et wanem pealik, kui ta waenlaste ja maakohta üle teateid kogunud ja kaitse ning sibe tarwis

abinõud tarwitusele wõtnud, oma käsualustele pealikutele käsu annab, milles ta neile seletab: 1) mis waenlasest ja sõrwalwägedest teada, 2) mis sugune tegewuse ühine eesmärk, 3) mis sugused eraülesanded käsuandja allakuuluwal igal wäeosal täita, 4) kus kohal eed on (kaitse korral), wõi mis suguses suunas liituda (edasiliike korral), 5) kus ühine waru seisab, 6) kus haawa sidumise koht on ja 7) kus ta ise wiibib. Kui waja annab ta weel muid seletusi.

Ülemad, kes juhatusse kätte saanud, wiirwad oma wäeosad näidatud kohtadele. Ette seda, kui etele määratud wäeosade ülemad oma wäeosad lahingkorda seawad, tutwustawad nad oma käsualuseid nooremaid pealikuid wanema pealiku käsuga. Sedasama teewad ka teised pealikud kunni rooduülemani.

Kui aega wähe, ehk kui wiibimatast toimima peab, siis annab wanem pealik käsu tegewuse eesmärgi, koha ehk suuna näol, ühele waru- ehk rünnakkorra wäeosale ja paneb selle tegewusse.

Selle, lahingkorda asunud wäeosi kaitse, tutwustatakse siis teisi wäeosasid saadud käsuga.

Lahingkorra liikumine.

Lahingkorra liikumine seisab esiosa ja waruwäe liikumises, seisab waenlasele ligemaleminemises, et lõpuks, rind rinna wastu, talle täägiga wiimast hoopri anda.

Lahingkorra liikumise ajal peavad roodud kolme tähtsat tingimist silmas pidama: 1) õige suuna pidamist, 2) sise alalhoidmist lahingkorra wäeosjade wahel ja 3) wiimse wõimaluseni kaotuste wähendamist,

Muult õiget suuna pidades võib roodu lahingford tarwilikule eesmärgile jõuda. Sellepärast peavad kõik mehed roodus suuna peale iseäralist tähelepanemist pöörama. Kui rooduülem mehed ahelasse saadab, siis annab ta ise rühmale suuna ja määrab ühe rühma suunikuks, s. o. suunanäitajaks ehk juhtijaks. Rühmaülemad seletavad kõigile meestele, misuguses suunas tuleb minna ja nimetab ühe jao suunikuks. Jaotulemad peavad selle eest hoolt kandma, et kõik mehed teaksid, misuguses suunas minna.

Kui warjatud maakohas, nagu metsas, põõsastitus, pilliroos, wiljas, j.n.e., liikuda tuleb, kus silmapiir puudub ja suunapidamine millegi asja peale wõimata, peab rooduülem rühmaülematele kompassi ehk päikese järele suuna juhatama.

Waruwäed liiguvad ahela sibil. Seljatagust ja tiibu walwawad piilkonnad hoiawad selle wäejao suuna, kust nad pärit.

Ühenduse alalhoidmine lagedal maal ei nõua lahingkorra wäeosjadelt suurt jõudu, sest et nad üksteist näewad. Teine asi aga on, kui warjatud maakohas peab liikuma. Mehed ei ulata ahelas üksteist nägema, ahel katkeb, ja weel hõlpsamini wõiwad tiibpiilkonnad eemale kalduda. Sellepärast on sitedpidamisel waja järgmisi abinõusid tarwitusele wõtta: 1) mehed pea-

wad wõimalikult koonduma, wahed wähendatakse; piiskonnad ja waruwägi hoiawad lähemale, 2) kui rühmad eraldatult liiguvad, siis seatakse rühmade wahetele ütsikud mehed ehk piiskonnad, kes kõige aja ütssteijest niisuguses lauguses liiguvad, et üts teist näeb. Niisamasugusel wiisil ühendatakse piiskonnad ja waruwägi esiwäega, 3) liikumine sündigu pikkamisi, wahetegadega, mil pealitud mehed üle loewad.

Naotuste wähendamisel peab wäeoja nõrda wiima, et waenlase tule all ühesorruga wõimalikult wähem märke oleks. Waenlase tule kangust tähele pannes, wõib lahingford liikuda: kas ahel ja waruwägi forraga ehk ahel ja waruwägi lahus. Ahel ja waruwägi wõiwad ainult siis forraga liikuda, kui wäeoja väljaspool waenlase tulikonda ehk kui see tuli nõrk. Wõidu liiguvad ahel ja waruwägi ise-iseiswalt.

Ahel wõib liikuda: sammu, järkjooksul ehk roomates. Kogu ahel wõib ainult siis sammu liikuda, kui waenlase tuli wäga nõrk ehk kauge on. Kui tult kangemaks paisub, peab järkjooksul edasi liikuma.

Järkjooksu tarwitatakse kogu ahelaga, ahela osadega (rühmati ja jaoti), lüliwiisi ja ütsikult. Wõis- sugust laadi järkjooksu tarwitada, see oleneb waenlase tule kangusest. Wõida kangem tuli, seda wähem mehed wõib ühel hoobil järkjooksul olla. Sellesamaft oleneb ka järkjooksu laugus. Nõrga tule all ja kogu ahela jooksu juures wõib järkjooksu kangust 100—150 sammu peale armata. Kange tule all aga, kui ütsikud mehed jooksewad, ei tohi kangus üle 50—30 sammu olla.

Ja kui tuli kanguse poolest kõige kõrgema kraadini tõuseb, võib ainult 20—10 sammu jooksta.

Üleüldse: mida ligemal waenlane, seda tugewam ta tuli ja seda lühem jooksu kangus ning seda wähem arm inimest võtku korraga jooksmist ette.

Enne järkjooksu näitavad rühmaülemad meestele suuna ja joone kätte, mida waja saawutada. Olgu nüüd järkjooks rühmade ehk üksitute meeste kaupa, kuid alati on sõwitaw, on õige, et jaoülemad esimesena jooksewad, uuel seisukohal jao keskkohta loowad ja sellega umbes selle paiga tähendawad, kuhu ahel uue järkjooksu järele peab asuma.

Rühmaülemad jooksewad oma äranägemisel, kuid alati nõnda, et nad ikka seal on, kus suurem osa nende rühmast asub. Kui uus lasteseisukoht nii kaugele asub, et seda ühe jooksuhooga wõimata saawutada, siis wõiwad mehed niimitu korda heituda, kui see tarwis on.

Ahelas kannab igaüks püssi, kudas hõlpsam. Kui püssid laaditud, siis peab kuff kaisewinnas seisma.

Kui ahel tuld annab, peab iga järkjooksu tingimata maaslamajate tulega toetama.

Roomamine on väga wäsitaw ja pikalbane käsitus, kuid sel on see hea omadus, et see lasturile wõimalikult teeb end warjata, kui maakohht lasturile ainult lamades warju annab. Niisugusel juhusel, kui igasugune teine edasiliikumiswiis waenlasele nähtaw, toob roomamine juurt kasu. Kuid päris lagedal maal, kus waenlane meid pealegi silmanud, on

roomamine täitsa kasuta, sest et see meid waenlase filmis, nii kui nii, ei warja, weel rohkem aga aega nõuab, kui järkjooks. Nii on aga nii, et mida kauem inimesed lastealale jäävad, seda suuremad on taotused.

Waruwägi liigub niisama nagu ahelgi, kas kõik mehed korraga, sammu käies ehk järkjooksul. Nad wõivad oma edasiliikumisel tarwitada kõiki neid käsitusi, mis ahelad, wõivad lõpuks ka roomamist tarwitada.

Nagu eelpool tähendatud, wõib waruwägi waenlase tugewa tule all ise iseiswalt liikuda, s. o., ta ei tarwitse ahela iga liigutust järel teha, aga wõib teda küll mõne korra edasi lasta jooksta ja siis ise ühe korraga selle wahe wähendada. Et waenlasele wõimalikult wähem sihte anda, on kasulikum, et waruwägi sel ajal jookseks, kui ahel maas lamab.

Ahela ja waruwäe liikumine wõib ka ebajoones sündida. Kui meeste ees maakoht on, kust ahelal kuisa waenlase filma all warjamata üle tuleks minna, sealt tõrwalt aga wäga hästi warjatult mööda wõib pääjeda, siis peab tingimata warjatud teed tarwitama, sealjuures aga lõpusihiti meeles pidades.

Ahela taganemine sünnib sellamal teel kui edasimine, muudkui sammu. Taganemise eel tähendab rühmaülem selle koha, kuhu järgmisel astmel ahelal waja seisukoht wõtta.

Kui lahingford taganeb, siis walib rooduülem enne tagapoolse seisukoha ja laseb sellele siis waruwäest ehk ühe osa ahelast oma alla wõtta. Taganemiseks

ei tohi mitte enne kasku anda, kui uutele seisukohtadele taganenud wägi lastewalmis on.

Taganedes peawad ahelad wõimalikult kiiresti tagantfindlustatud rinna paljastama, et uutele laste-
seisukohadele asunud wägedele tuleandmist wõimaldada.

Üleüldse sünnib liikumine, kui kahurtuli puudub, waenlasest kunni 3000 sammuga kaugusel kogu lahing-
lõruga ühelajal ja wõimalikult peatusteta. 3000 sammust kunni 1500 taganeb ahel waruwäest eraldi ja jätkjoosul, kas kogu ahelaga ehk osati. 1500 sammust — jätkjoosul lülilõuaga ehk üsifult. Kahurtule all on ahela ja waruwäe taganemine ainult joosul mõeldaw.

Lahinglõruga suunamuutus.

Malewa asetis lahinglõruga peab alati niisugune olema, et meeste silmad waenlase poole oleks pöördud ja et waenlane ei ähwardaks malewat tiwult ega seljast tagant. Selle kohta on lentsõna: „Kõrralikul malewal ei tohi olla ei tiibu ega seljastagust, waid igas küljes rind, kust waenlane ta ei ilmuks.“ Seda seisukorda ei saada mitte üksi hea luureteaduse abil kätte, waid suurilt osalt malewa lahinglõruga kiire suunamuutmise läbi, mida sagedasti just waenlase tule all ette tuleb wõtta.

Suunamuutust wõib suures ehk wäikeses kaare all ette wõtta ja, nii ühte wõi teist, kas seisul ehk liikwel.

Kühm wõib suuna muuta nii sammuga kui ka joosuga, seisul ehk liikwel, terwe ahelaga ehk selle

üffitute osadega. Kui terve ahelaga suuna tahetakse muuta, siis pöörab rühmaülem riina tähendatud eseme poole ja lasseb mehed siis uues suunas joonduda.

Kui jaoti jätkjooksu juures paigal suuna tahetakse muuta, siis lasseb rühmaülem ühte jagu uues suunas maha heita ja annab siis ka teistele jagudele sellekohase käsu. Jaod asuvad uude joonde oma ülemate käsitusel.

Rood võib nii paigal, kui ka liikvel suuna muuta. Selleks annab rooduülem rühmaülematele sellekohase käsu, määrab uue eesmärgi, suuna ja suuniks rühma, kes esimesena uue suuna võtab. Teised rühmad asuvad juba suuniku järel uuele joonele. Waruwäe pealik, kui ta iseäralist eraldi käsku pole saanud, seab waruwäe ahela järelle uude suuna ja teatab sellest rooduülemale.

Kui suuna väga suurest kaarest tuleb muuta, siis on soovitatav uut ahelat waruwäest paistata, kuna waruwäge, kui seda vaja, endistest seisukohtadest äraüksjutud ahelast võib soetada.

Lahingkorra juhatamine.

Rogu lahingkorra juhatab väestikuülem, kuid lahingriigil juhatawad eülemad iseseisvalt.

Pataljoniülem juhatab pataljoni lahingkorra käskude abil. Kui ta rooduülematele ja kuulipildujate pealikele eesmärgi kätte juhatanud, siis ei sega ta neid selle käsu teostamisel senitaua, kui need antud juhatusesest kõrvale ei kaldu.

Rooduülem juhatab roodulahingeel. Ta määrab rühmad ahelasse ja warusse, juhatab ahelale eedkätte ja juhatab lastmist, liikumist, ja tegewust, rühmaülemaid tuleandmisel iheiseiwalt talitada lastes. Walwab tuleandmise üle ja täiendab ahelat waruwäest.

Liikumise suhtes määrab ta suuna ja seisukohta, millele rühmad peawad asuma, määrab suunirühma ja annab juhatusi, kudas ahel end wõiks, paremini warjata.

Ta korraldab oma eel walwet lahingwälja üle, lahiste tiibade kaitset ja sidet oma otsekohese ülemusega ja naabrivägedega.

Rooduülema üleüldistel näpunäibetel walib waruwäepealik warule paiga ja riwi ning juhatab waruwäeliikumist seda ahela liikumisega kokkukõlas pidades. Ta saadab waruwäest ainult rooduülema käsul ahelale toetust ja peab sellepärast rooduülemaga alaliselt sidet pidama. Ta korraldab walwe tiibade ja seljataguse kaitset, kui naabriväed ja selleks wäljasaadetud piilloomad neid mitte ei warja.

Roodu lahingkorda juhatades peab rooduülem tingimata selle eest hoolitsema, et tema roodu tegewus naabrivägede tegewusega ja üleüldise seisukorraga kokkukõlas seisaks, ja selleks peab ta naabriroodudega ja pataljoniülemaga alalises ühenduses olema.

Rühmaülem on ahelas oma rühmae pere mees. Wõib mehed, mis tema rühma lahingeelse tulewad, käiwad tema käsutuse alla. Tema on kohustatud wõibi sõjamehi seisukorraga ja ülesandega tutvustama, oma rühmale eepiirid ja liikumise suuna kätte näitama.

ja suunist,ao nimetama. Ta peab rühma liikumist juhutama ja rühma sellele seisukohale wiima, mis suguse rooduülem temale näitab. Kui ta rooduülemalt selle kohta juhatusi pole saanud, määrab ta ise uue laste-seisukoha ja korraldab rühma sünna liikumist. Seda teeb ta kõik ülalüldist seisukorda arvesse võttes. Kui järkjooks vahemate osadega kui rühmaga sünnib, siis määrab tema jagude järkjooksu järjekorra ja valwab selle järele, et rühm õiges suunas liiguts.

Ta juhatab tuleandmist, valwab padrunitetoomisega järele ja peab naabrite rühmadega ning oma rooduülemaga ühendust.

Kui rühm tiivrühmaks on, siis korraldab ta tiivvalve ja saadab rooduülema juhatusse järele viitkonnad wälja. Kui rooduülema sellekohane käsk puudub, teeb ta seda oma algatusel.

Oma rühma juhatahes tuleb rühmaülemal sage-dasti käskleda. Risksamise abinõudeks on hääl, wile, leppemärgid ja wehtmärke. Sidepidamijeks, enese ja rooduülema wahel, wõib ta wehtmärget tarwitada, aga ka paar jalameest enese juures pidada.

Saõilem peab ahelas kindlasti teadma, et tema jao mehed ülesandest dieti aru saib ja et nad liikumise suuna teawad. Ta peab liikumist juhutama. Saoti, külti eht üksikjooksul peab ta, rühmaülema näpunäitel jagu enese järel wiies, esimise naga uuele seisukohale jooksuma, sealsel seisukorraga ennast kutwustama, erefega jao tiiva eht kestkohta märgitsemast.

Ta peab selle järele walwama, et mehed kõiki

kästa hästi täidaksid, et nad, seisukohta lasutades, end hästi warjaksid ja et ütski ilma lubata riviist ei lahtuks.

Ta peab rühmaülemat aitama tuld juhatada ja naabrijagudega ning oma rühmaülemaga sidet pidama.

Lüliwanem walwab selle järele, et mehed dieti sihiksid ja töidi kästa täidaksid. Ta peab igaühemale eeskujuks olema, teadma, kus keegi tema lüli meestest wiibib, ja kui palju tal padrunid on. Ta peab ka naabrilülidega ja jaoülemaga sidet pidama.

Nii jaoülem, kui ka lüliwanem, kästlewad oma mehi ja tarwitawad sellejuures häält, wilet ja leppemärka.

Üleüldse põhjened kogu juhatamise edu üffiktute pealiktute iseseiswuse ja nende eraalgatuse wõimel.

Tarwilikul filmapilgul, mil aega pole ülemalt nõu küsida, asi aga filmapilksjet toimimist nõuab, pidagu iganees meeles, et ta ise peab tegema, nagu ta asjaolude järele heaks arwab. Seejuures peetagu aga meeles, et lahingus midagi ei tohi ette wõtta, millest ise selgesti aru ei saada. Ta peab ise selgesti teadma ja oma käsualustele seletama, mis teha kästud ja missugune eesmärk wäeosadel, teda ta käsutab, peab teadma, kus waenlane seisab, mis temast teada ja kus teised wäeosad.

Iga mees peab kästlusest selgesti aru saama. Kui on näituseks tarwis uut seisukohta wõtta, siis peab teadma, kuhu poole tuleb rind pöörata, kui waja edasi minna, siis—kuhu minna.

Iga pealik ahelas on kohustatud:

1) teadma lahingu eesmärki ja oma väeosa ülesannet ja kõige jõudu kokku võtma, et seda ülesannet täita.

2) Tuhatawatele eeskujuks olema.

3) Hoolt kandma, et ta mehed kõigest aru saawad, mis ette tahetakse võtta ja et nad kõiki käsku täidaksid.

4) Selle järele walwama, et ükski meestest ilma loata riviist ei lahkuks.

5) Oma lahingeel hoolitsemas, et waenlase tegevuse järele walwamine wahetwidamata kestaks.

6) Hoolitsema, et alati padruniti rohkesti oleks ja et neid ükslugu täiteks toodaks.

7) Selle eest hoolitsema, et kuulipildujad ja kahurid, kui need tema tegewuspiirkonda asuwad, waenlase äkilise pealelangemise eest kaitstud oleksid. Peab, ilma sellekohast käsku ootamata, nende kaitseks tarwilikku samme tegema.

8) Hoolt kandma, et tal oma otsekoheste pealikutega ja naabrivägedega sïde oleks.

9) Enesele asemiku määrama niisuguseks puhuks kui ta riviist wäljalöödult peaks lahutama ja selle eest hoolt kandma, et tema asetäitjad omakorda enestele asetäitjad määraksid.

10) Niisugusel puhul iseseiswalt töötama, kui aega ei ole wanemalt nõu ehk käsku küsida, selle juures ettemõtte ühist eesmärki silmas pidades, ja selle eest hoolt kandma, et waenlase kaotused wõimalikult suured.

Sideteeniistus.

Wõidula sõjategewuse üheks tähtsamaks tingimiseks on kindel side wäeosade ja ülemuse wahel. Rahulikult ja külmavereliselt wõib pealil ainult siis lahingut juhutada, kui ta teab, mis tema wäestikus sünnib. Niisamma wõib ainult siis eraalgatus alles õiget kasu tuua, kui wäeosas hästi teada on, mis kõrgem ülemus kawatseb teha ja mis naabrivägedes sünnib.

Side seatakse alati noorema pealiku poolt wäenema juurde ja peetakse sellesama reegli järele korras.

Sideloomiseks tuleb iga wäeosas järgmisi tingimisi täita:

1) Kui pealil käsualustele ülesande ära on seletanud, peab ta ükslugu neile teatama wõimalikkudest pööretest, nii tema plaanides kui ka seisukorras.

2) Noorem pealil peab wiibimata teatama kõigest tähtsast, mis seisukorrasse puutub, niisama oma kawatsetest ja tegewusest. Seda peab ta ka naabrivägedele teatama.

3) Iga pealil, kes hulgal ajal ülemalt poolt ega naabrivägedelt mingisugust näpunäiteid ega teateid pole saanud, peab wiibimata sidet soetama, et seisukorda selgitada,

Jalawäes on järgmised sidewahendid olemas:

Telefon. Igal polgul ja igal roodul peab olema tarwiline osa telefoniaparaata.

Telefon seatakse inimese käigu kiirusega üles ja telefon on üks parematest sidewahenditest. Kiirus

ja täpipealsus, need on tema faks peomadust. Peale-
tungimise juures on telefon 3 wersta waenlasest kau-
gel ribal täiesti kindel sidewahend. Ka waenlase lähemal võib seda tarwitada, kuid seal on selle tarwi-
tamine juba raskem: kahurkuuli killud purustawad
sagedasti traadi ja lahingmüra lämmatab kõne. Sige-
mal kui ühe wersta peal võib seda ainult arufordadel
tarwitada, wast ainult siis, kui lahing mitu päewa kestab
ja traati õõsel maha võib lasta.

Raitse juures võib telefoni märkja laiemalt
tarwitada, sest telefonistust on võimalik juba aeg-
sasti tuleliinil ette võtta, fuhu ta ka wiimase filma-
pilguni, see on, tunni wäeosa seisukohast lahkimiseni,
võib jääda.

Ratšakäskjalgu peab igas jalawäepolgus
olema. Soodsas seisukorras on see wahend kaunis
kiire, kuid waenlase tule all kindlusetu. Seda tarwi-
tatakse niikaua lagedal maakohal, kui üksikute ratša-
meeste liitumine wähegi võimalik.

Käskjalad on pitaldased sidewahendid ja tule
all niisama kaitsetud.

Neid võib igasuguses kauguses waenlasest tar-
witada, isegi waenlase külje all. Kuid selle juures
tuleb lahingu seisukorda silmas pidada, niisama seda,
et käskjalg ümbrust hästi kasutada mõistaks.

Jalalendpost on kindel wahend, kuid nõuab
suurt meestekulu, nõnda et seda pika maa peale kasulik
pole tarwitada.

Jalalendposti üksikud edasiandjad peidawad enese
mõnikümmend samm üksteisest eemale warjulistes

kohtadesse ja jooksevad ehk roomavad, kasku- ja teateid edasi andes, võimalikult wargsi, üksteise juurde.

Optiline märguanne, päewal lipufesega, öösel laternaga. Wäga kindel ja kiire sõdawahend. Palja filmaga on lipumärguannet headel tingimistel kuni 2 wersta kauguseni näha, kuna öösel laternamärguannet 3—4 werstani wõib näha.

Üleüldse on kahte liiki optilisi märguandeid tarwitusele wõetud: tähestiku süsteem ja lühendatud süsteem.

Tähestiku süsteemiga antakse kaska, ettefandeid ja teateid Morse tähestiku järele täielikult. Seda peawad roodus kõik ohwitserid, alamohwitserid, maakunlajad ja kõige vähemalt 8—10 fogenud märguandjat tundma (umbes 2 meest iga rühma peale).

Märgujoone tarwis seatakse märguseismed, igaühte kolm meest, kellest üks märguseisme pealikult nimetatakse. Mõne märguseisme juures wõiwad sõnumete ärasaatmiseks jala- ehk ratsa-käskjalad olla.

Lühendatud süsteemi tarwitatakse wähe- mates wäeosades kaskude ehk teadete edasiandmiseks. Selles on niisama ülsitud tähed Morse tähestikust ja antakse seljamaal wiisil edasi.

Lühendatud süsteemi peab igamees tundma. Lühendatud süsteemi wõib waenlasest igasuguses kauguses tarwitada, kuna tähestiku süsteemi peaasjalikult lahingust kaugemas piirkonnas tarwitatakse.

Leppemärgid käega, mõõgaga ehk mütsiga on wäga sündsad wäikese wäeosa, nagu rühma ja roodu,

juhutamiseks. Leppemärke võib waenlase lähedal eht temast kangel tarvitada.

Säält võib lahingpiires ainult lühitese maa peal findlats wahendiks pidada. Sellepärast kõlbab ta ainult väikeste wäeosade (rühma, jao, lüli) sibeiks, kuna seda roodu juhutamiseks ainult siis võib tarvitada, kui wiimane koondriwis seisab.

Kui hääli lahingmõllus lämbub, muud sibe-wahendit aga võimalik pole tarvitada, siis on väga lohane käsutusi suu st suhu piki-rinda eht piki ulatust edasi saata. See käsitus tarvitab aga wastawat meeste ettevalmistamist ja harrilikult tarwitatakse seda otse waenlase läheduses.

Lõpuks võib sibewahendina weel helimärguandeid Morse tähestiku järele tarvitada (sarwe, wilet jne.): püsim heli on joon, lühite — täpp. Võib ka leppemärkidega eht loomade, lindude, jne. hääli aimates tarwilisi teateid anda.

Kõige parem sibe on aga see, kui igaüks oma tegewuse eesmärgist aru saab, siis on kõikide tegewus ähtlane ja sibe pühib iseenesest. Sellest järeldame weel lord, et iga pealik oma eesmärgi peab teadma ja selle eest hoolt kandma, et ka tema käsuallused seda teaksid.

Muidu tarwitagu iga pealik seda sibewahendit, mis tal käepärast, ja mis seisutorrade kõige enam wastab.

Lahingpiires peetakse sidet rinnuti ja seljataha.

Rinnuti hoitakse sidet ja joonduist suuniroodu poole. Selle roodu ülem määrab suunirühma ja rühmaülem — suunijao. Kui ümbrus warjatud ja wäeosade wahel suur tühemus jääb, siis saadetakse sibe meks piilurid välja.

Kui waenlasele lähemale jõutakse ja tormijooksule minnakse, siis on suun ja joondus ikka esimeste järel. Kui aga suunit väeosa millegipärast maha jääb, siis saab suunifuts see väeosa, mis eesmärgile kõige lähemal. Põhitingimiseks aga jääb: j o o n d u e e l m i s t e j ä r e l e.

Seljataha peetakse siset waruwäega ja ühise ning wanema pealiluga. Siin võib pataljoni warust polgumarusse juba telefoni tarvitada.

Waruwäe sise ahelaga ei ole mitte üksnes see eesmärgiks, et näha, mis ahelas tehakse ja et ahelast mitte maha jääda, waid ka see, et iga filmapilt ahelat võiks toetada. Sellepärast on waja, et waruwäe ja ahela wahel tõkkeid ei oleks, mis liikumist võiksid takistada.

Tiimwalwele väljasaadetud piilkonnad ja walw-tõkked peawad ise selle eest hoolitsema, et neil oma wäe-osaladega sise oleks.

Talawäe kallaletung.

Kallaletungeks nimetatakse seda lahingu filmapiltu, kui wastased rinnuti kokku jooksewad ja kõige hirmsama ning kõige wõimsama sõjariista — täägi — tarvitusele wõtawad.

Kallaletunges tähtsus on pealelangewale malemale sellepoolest suur, et ainult kaks wõimalust on: kas wõita, ehk surra. Mees, kes otsustas — kas surra ehk wõita, on nimelt selle meeletindluse poolest hirmus, sest ainult surm on see jõud, mis teda tagasi suudab hoida.

Sellepäraft otfustab juft kallaletung lahingkäigu. Et kallaletung õnnestaks, selleks on vaja järgmisi tingimisi filmas pidada:

Pealeminek olgu tulega ettevalmistatud, s. o., wastase waim wanguetatud, tema tuli lämmatatud ja waruwäed löögikohast kõrwaldatud.

Kallaletung olgu äkiline, tähendab — siis ettewõetud, kui waenlane seda ei oota. Kui see ei õnnesta, peab niisuguse filmapilgu walima, kui waenlase juures lootus langemas. Seda wõib sellest märgata, kui ta kuulid wähe tabawad, üfsikut mehed lastefeijsukohalt lahkuwad, jne. Eht jälle niisugusel filmapilgul, kui waenlase ribadest mõnesugustel põhjustel segadus tekib.

Kallaletung olgu hoogne. Selleks peab pealisk oma käsualustele eeskujuks olema ja kõige ees astuma.

Kallaletung sündigu peatuseta, wõimalikult kiirel sammul ja wiimased 50 sammu jooksul, et wõimalikult lühemaks ajaks waenlase häwitawa tunlijaju alla jääda.

Iga seisak liikumises toob palju kaotusi. Tarwis alati seda meeles pidada, et kui pealeminek fõrd ette wõetud, siis peab see läbi wiidama, sest edasiminef on wähem häwitaw kui iga seisak eht tagasiminef. Tagasipööramine on fagedasti surmaminef.

Kallaletung on üleüldine, kui sellest lahingtorra fõgu rinne osa wõtad ja osaline, kui lahingtorra rindest ainult osa kallale tungib.

Üleüldine kallaletung wõetakse ette kokkulepitud märgu peale wiimasest laskeiseisukohalt. Märku antakse siis, kui kallaletunget's paras filmapilt kätte jõudnud.

Seda märguannet korratakse kogu joonel, wäärinnal ja seljataga, ja wõetakse kõige lahingtorra wäeosjade poolt wastu.

Need laskeahela eed, mis märguandmise ajaks wiimase laskeiseisukohani weel pole jõudnud, tungiwad edasi, et tääkibega kallale tormates, ka oma poolt seltsimehi toetada.

Niisama ruttawad märguande järele kõik waruwäed kiirsammul ja kõige lähemat teed mööda edasi, et kallaletunget toetada.

Laskeahelatele peaks see auküsimus olema, et nad enne waenlase kallale tormatšid, kui waruwäed nendele tagant järele jõuawad.

Osalised kallaletunged wõetakse ette niisugusel korral, kui tahetakse saawutada ainult waenlase seisukoha mõnda wäljanihutatud ehk eraldatud punkti, ehk kui ahel mõnes paigas waenlasele sedawõrt läheneb, et pealif wõimalikult peab jalamaid täägimõitlusele minna.

Osalisele kallaletungele minnakse, kas wanema pealifu ehk ee pealifu käsul.

Osaline kallaletung pannakse sellesama torra järele toime, nagu üleüldinegi kallaletung, muud kui selle wahega, et osalisejt kallaletungejt ainult teatud ee (ehk ete) wäed osa wõtawad, kuna teiste ete wäed neid wõimalust mööda tuleandmisega toetawad.

Rühma kallaletung. Rühm võib siis jalamaid waenlase kallale tungida, kui ta wiimasele umbes 50 sammuni läheneud.

Kallaletunge ehk täägiwõitluse eel tähendab rühmaülem meestele eesmärgi ehk kallaletunge suuna.

Täägiwõitlusele minnakse rühmaülema „hurraa“ järele; kõik mehed kargawad jalamaid üles ja tormawad, jooksul lähema pealiku ümber koondudes, waenlase kallale.

Kui wõimata on waenlasele järkjooksul ehk roomates ja warju otsides tarwilise kauguseni läheneda, siis läheb rühm wiimaselt lasteseisukohalt lausa sinna maale, kust täägiwõitlusesse wõib tormata. Kallaletungimiseks annab rühmaülem käsu. Jaoülemad ja lüliwanemad kordawad seda käsku. Käsu peale tõusewad kõik mehed maast ja lähenewad, esimeste järele joondudes ja käigu peal lastes, waenlasele.

Kui ahel waenlasele umbes 50 sammu peale on lähenenud, hüüab rühmaülem „hurraa“ ja jookseb ees. Tema järele lõpetawad kõik mehed lastmise ja jooksewad, „hurraa“ hüüdes ning lähema pealiku ümber koondudes, torma waenlase otsa.

Kui ilma lastmiseta, käigul, kallale tungitakse, siis peab rühmaülem sellest meestele teatama. Ta käskleb püüdes enne kaitsewinna „Puff!“ ja siis alles „Edasi!“. Ise läheb ta rühma eel. Jaoülemad kordawad rühmaülema käskluskõnu ja asuwad niisama igakõs oma jao ette. Selle peale läheneb rühm, püüdes jalal hoides, tiirjammul waenlasele. Rühmaülema

„hurraa“ peale tormavad kõik tääfidega waenlase kallale.

On waenlane wääratud, peatab rühmaülem rühma, kogub ja rivib ta, avab taganewa waenlase peale tule, ehk liigub rühmaga edasi—seda mööda, tudas seisuford nõuab.

Roodu kallaletunget ehk täägiwõitlust wõib roodu lahingkorras ühes ahelas, ahela ühe osaga, ainult waruga, ja ahela ning waruga koos ette wõtta.

Ühes ahelas läheb rood niisama kallaletungetele, nagu rühmi. Ahelale järgneb waru, et esimest igal tarwilikul filmapilgul toetada.

Ahela ühe osaga kallaletungimisele minnes annab rooduülem rühmaülematele sellekohase käsu. Need rühmad, mis kallaletungimisest maha jäänud, toetavad kallaletungijaid püsjitulega.

Kui waruwäele käst antakse üksiinda waenlase kallale tungida, siis läheneb see tähendatud juunas waenlasele umbes 50 sammuni ja tormab siis tääfidega kallale. Ahel toetab waruwäe lähenemist tulega ja tormab waruwäe „hurraa“ järele niisama täägiwõitlusele.

Ahela ja waruwäe ühise kallale tungimise eele teatab rooduülem sellest enne rühmadele, tähendab kallaletunge eesmärgi ja löögisihhi ära ja lasab waruwäe üsna ahela selja taha asuda. Kui see tehtud, lasab ta ahela ja waruwäe üheskoos kas täägiwõitlusesse tormata, kui waenlane tarwilisel kaugusel (50 sammu), ehk temale jätkjoosul läheneda,

mis niisama ahela ja waruwäe ühise täägivõitluslega lõpeb.

Ruulipildujad lasewad kõige roodu edasi-
liikumise aja waenlast, senitaua kui ahel lastesihhi ette
hakkab jääma. Siis lahkuwad nad lasteseisukohtadelt
ja järgnewad roodule, et esimesel võimalusel jälle
tule awada.

Waenlase seisukohti oma võimu alla saades, an-
nab rooduülem rühmaülematele käsü, kas waenlast
täätidega ehk tulega taga ajada, seisukohta kindlustada,
waenlase abiwägesid vastu wõtta ehk muud teha, mis
seisukord nõuab. Ehk ta lasseb roodu koguda ja selle
korraldada, et kogu rooguda uuesti waenlase vastu
tegewust alustada,

Pataljoni kallaletung sünnib pataljoniülema
käsul, kes enne sellest rooduülematele teatab ja kallalet-
tunge eesmärgi ning iga roodule ta löögisihhi määrab.

Pataljoni kallaletunge wõib kas mõne rooduga
ehk kogu pataljoni ja waruwäega ette wõtta.

Esimesel juhusel talitawad need roodud, kes kal-
laletungele määratud, niisama nagu kogu roodu kallalet-
tunge juures, kuna teised roodud neid tulega toetawad.

Kui kõik roodud kallaletungest osa wõtawad, siis
lähendab pataljoniülem waruwäe võimalikult ahelale
ja annab siis, leppemärgiga ehk signaliga, käsü, mille
järele roodud, kas täägivõitluseksse tormawad — kui
waenlane kaugemal pole kui 50 s. — ehk pealetun-
gima hakkawad, mille juures nad eelmiste järele juu-
niwad ja oma pealikute käsü järele lõpuks täägivõit-
lusele tormawad.

Kuulipildujad töötavad pataljoni kallale-
tunge ajal niisama nagu roodu kallaletunge juures.

Kindlustatud seisukoha peale tungimine hüütakse
tormijooksuks.

Salawäe tuli lahingus.

Salawäe püss trehwab hästi ja on kergesti laetaw.
Kuid lastetagajärjed ei olene mitte niipalju püssist, kui
sellest, kuidas püssi tarvitada mõistetakse. Ka
kõige suurem püssi jooksuheadus ei aita midagi, kui
meie sihtrauda dieti ei sea ja ka kiirtuli võib siis kahju-
likuks saada, kui meie enneaegu kõid padruuid uisa-
päija lahti tõmmutame. Püssiulel on ainult siis taga-
järgi, kui meie seda rahulikult ja tarviliku mõistmisega
toimetame.

Tagajärjerikkalt anname siis tuld, kui tulel di-
stipliini on, kui me lastewiisi, ja märka
mõistame walida ja õiget määrgi kangust tabada.

Tule distipliin seisab selles, et pealif lastmise
kõige aja ohjus peab, see on, et ta igal silmapilgul
lastewiisi võib muuta, tuld kowendada, nõrgendada
ehk koguni lõpetada. Ainult neil tingimistel võib tuli
tagajärgi tuua, täägile teed walmistada ja pealifule
wõimaldada oma ülesannet teostada.

Tule distiplineerimiseks on tähtsad käsklus ja riwi.
Mida koondunum riwi, seda hõlpsam on tuld disti-
plineerida: selle poolest on koondriwi parem kui laht-
riwi, wiimane parem kui ahelriwi. Ainult algsihiga

wõivad mehed ise omapead lasta, kuid sünnamaale peab lastmine käskluse järele sündima.

Lastewiisi walik. Lastewiisi poolest jaguneb jalwäe tuli kahte liiki: kogulaste ja üksiklaste. Üksiklaste wõib olla sagede, õre ja määratud arwu padrunitega.

Kogutuld annawad kõik mehed pealiku käsklusel korraga: koondriiwis — seisstes ja põlwelt, lahtriwis — põlwelt ja lamades, mõlematel juhustel kas rühmade kaupa ehk kogu rooduga. Kogutuld wõib lahtriwiist ka rühmade ja jagude kaupa anda. Kogutuld wõib igasugusest kaugusest awada, kuid peaaesjalikult kaugete ja suurte märkide pihta. Kogutuld tarwitatakse kaiselasteks. Kogutulde kiirus ei tõuse üle 8—10 paugu minutis ja kogutullega trehwatakse märki palju vähemal määral, kui üksikutulega.

Üksiktuld antakse lahtriwiist ja ahelriwiist — seisstes, põlwelt ehk lamades.

Õreüksiktuli seisab selles, et mehed, kas jagudes ehk lülides, järjekorras lastewad. See on kõige kokkuhoidlikum lastewiis. Selle juures jääwad lastjad kõige rahulikumaks, saawutatakse üksikute paufude tabamus, hoitakse padruniisi ja peetakse lastmine dissipliini all. Seda lastewiisi tarwitatakse peaaesjalikult kaugemate ja tähtsufeta märkide tabamiseks.

Sagede üksiktuld antakse ilma järjekorrata kasulikude märkide pihta, mis lühikeseks ajaks lastepiirile ilmuvad. Selle lastewiisi juures walib iga lastur pauguks paraja silmapilgu, kuid tule juhatamine, märgi tähendamine ja sihtraua seade määramine jääb ikka

pealiku hooletaks. Minult niisugusel puhul, kui põhisihiga lastakse, võib — tule juhutamise raskuse tõttu — luskurisi omapead lasta tuld anda.

Sagetule kiirus ei ole ühtlane. Kui teatud tabavust tahetatakse saavutada, siis võib kõige enam 12 pauku minutis lasta. Väastase järkjooksu juures, kus märgid ainult lühikeseks ajaks lastepiirile ilmuvad, peab seda lasteviisi kõige sündsamaks arvama, juba 1500 j. kauguselt arvates, iseäranis aga täägilöögi eele.

Tuli määratud arvu padrunitega seisab selles, et iga lastur määratud arvu padruniti ilma järjetorrata välja laskeb. Seda lasteviisi tarvitatakse siis, kui vaja on teatud märkide pihhta tuld kõvendada, selsamal ajal aga tuleandmine ohjas hoida. See lasteviis annab pealikul võimaluse laste waheaegadel sihikaugust parandada, märka vahetada ja üleüldise tulejuhutamist enese käes hoida. Utillise kuulisajuga võib waenlase peale ka tõbliselt mõjuda.

Märgivalikul on lastmise juures suur tähtsus. Pealitud, kes tuld juhatawad ahelapealitud ja rühmaülemad peavad ära kaaluma, missuguste märkide pihhta tuld juhtida, nõnda et see waenlasele rohkem kahju ja meile rohkem kasu toots. Vaja on nende waenuliste wägede pihhta lasta, mis praegusel filmapilgul meile kõige kardetawamad. Kui niisuguseid märka mitu, siis peab kõige pealt kasulikumaid lastma, kas läheduse ehk tiheduse mõttes, ning siis alles tule teisale juhtima.

Liig jägedasti märka vahetada pole kasulik — see hajub lasturite tähelepanemise. See pole tule-

lõhkumine kasulit ja sellepärast on väikesel väeosal, nagu rühmal, kasulikum ühe märgi pihta lasta.

Pealetunge juures kauge maa peal lastakse peaaesjalikult suurte märkide, waenlase koondskade ja kahurväe pihta; keskmiselt kauguselt lastakse, peale suurte märkide, ka waenlase ahelikku. Siin algab nõnda nimetatud tule kahewõitlus. Siin peab, waenlast kuulirahega üle külwates, tema meelesindluse murdma. Lühema maa pealt antakse tulega wiimane löök. Siin on juba waenlase waruwägi kardetawam, kui ahel. Rahurwägi on alati kardetaw ja sellepärast peab selle lastmiseks iga wõimalust kasutama.

Täägivõitlusele mineku eel ei ole need waenlase wäeosad enam kardetawad, kes lastewad, waid need, kelle kallale meie tääkidega tormame. Meie peame neid nõrgendama ja sellepärast on tarwilik, et me oma tule waenlase seisukohtadest tormijooksuks määratud punktidele koondaksime.

Rahulik ja osaw lastmine murrab waenlase meelesindluse, sunnib teda kaitsewalli taha peituma ja huupi lastma.

Sellepärast on waja, et meie ete üksitad wäeosad waenlase kuulirahes all peawad, teda ei laste oma peiduurgastest pead pista ning meie wäele wõimaldawad wähehaawal sellele kaugusele jõuda, kust täägivõitlusele tormatakse.

Kaitse juures on pealetunge tagasilööja wäe tuli tugewam, kui pealetungija oma. Tema, kaitseja, käes on kaitsewallid ja mõõdetud kaugused seisukohtade ees. Et endid enne aegu mitte ära anda,

hakatakse alles siis lastma, kui waenulised märgid juba selgesti näha.

Siin olgu lahingu algul esimesteks märkideks waenlase koondwäed ja kahurwägi. Ahela pihtra on siis kasulik lasta kui ta lausa seisab ehk liigub.

Waenulise ahela alaliseks lastmiseks wõivad rühmaülemad ühe osa lasturisi määrata, kuna teistele milgi tingimisel ei tohi tuleandmist lubada, olgu siis, kui waenlane tihedatena jalkadena lausa üle lageda jookseb; siis lasewad need lasturid, kes juba enne-malt waenulise ahela lastmiseks määratud, seda waenlaste oja, mis järkjootsu juba lõpetanud ja meie peale tule awanud, kuna teised lasturid rühmaülemate käsul järkjootsitud lasewad.

Kui waenlase kahurwägi meie seisukoha mõne punkti ägeda tule alla wõtab, waenuline kahurwägi aga meie püsitule ulatuses seisab, siis peab selle lastmiseks oja lasturisi määrama, kuna teine oja nendele waenlase wägedele tuld andku, mis tähendatud koha wastu seisawad ja arwatavasti pealetungeks määratud.

Üleüldse, nii pealetunge kui ka kaitse juures, peawad wäeosade pealikud hoolega waenlase iga liigutuse silmas pidama, et temale kahjutegemiseks iga juhust kasutada. Niisugusteks juhusteks on, näituseks, waenlase ahela kõwendamine, kui waruwäed sellele enam-wähem lausa lähenevad, kui waenlase koondkogud järkjootsul ühe warju tagast teise taha jooksewad, j. n. e.

Säärانىs rähelpanelik peab niisuguse juhuse leidmiseks olema, mil wõiks waenlase ahelat pifi tiiwast lasta.

Märgivaliku juures, iseäranis kaugel maa taha lastmisel, peab neid märka paremaks pidama, mis oma fogu poolest suuremat trehvamisvõimalust pakuvad, mille juures siiski trehvamisvõimalust ja tuntavaks löögis tarmiliku padrunitefulu ära tuleb kaaluda.

Mõnel korral aga võivad, asja tähtsuse peale vaadates, paremad lasturid kaugema maa tagant ka üksikute waenlaste peale tuld anda, näituses mõne waenlase piilkonna peale, kes meie seisukohti uurib, kästjala peale, kes, arvatavasti, mõnda käsku viib, jne.

Lastmise juures tuleb seda alati meeles pidada, et inimene põlvelt lastes kats korda suuremana märklauana esineb, kui lamades, ja seisdes kolm korda suuremana märklauana. Sellepärast peab lahingus lamades lastmist loomulikult lasteseisakuks pidama.

Rühma- ja jaoulemad on kohustatud tuleandmise ahelas vastava käjuta lõpetama, kui ahel, mida nende rühm ehk jagu lasi, ära kadus ehk tema rühmale nägemataks saab, ehk kui tuleandmine korratuks muutub. Teisest küljest jälle peavad nad oma algatusel lastemärka vahetama ja tule nende lastemärkide peale juhtima, mis enam tähtsad ja hädaohtlikud.

Lastemärgi kauguse määramine sünnib ahingus filmamöödu, kaugusemõõtja, katsefogu-paukude, kaarti ja kahurväe usutlemise abil. Raitse juures saagu eel ja tiivadel seisvad kohad ja need üksikud punktid ära mõõdetud, kust waenlane läbi võib minna. Häid teateid selles asjas võib ka neilt kuuli-

pildujatelt saada, kes enne lastmist alustanud, kui ta naabrivägedelt.

Siiski on kogemused näidanud, et silmamoõõtu kõige paremaks tuleb pidada, kuid selle tingimisega, et iga kaugusemäära katjelaskega tingimata järele katjutaks.

Katjelaske seisab selles, et märki harki võtta, j. o., kahte sihiti leida, mille järele üks kuul märgi ette, teine tahta langetaks. Näituseks: 20 ette, 24 tahta, tähendab—23 oleks õige sihtraua sead.

Katjelaskeks antakse kogupauk, ehk teatud osa paukusiid, harilikult terve rühmaga, ja vaadeldakse binokliga, kuhu kuulid langedad. Lahingu ajaks määratakse iga rühmas 1 ehk 2 vaatlejat, kes binoklidega trehvamise järele valvavad.

Vaatlejad võib ette ehk tiivule saata, isegi kaugema maa tahta, kuid nende ja ahela vahel peab kindel sïde, kas telefon ehk märguanne, olema.

Kui lastemärki näha pole, aga selle asukoht teada, ehk kui täpipealne kaugus teadmata, siis võib teatud paiga lastealaks võtta. Seda sama tehakse ka siis, kui lastemärgil pikk ulatus. Teatud paika lastealaks võttes lastakse mitmesuguse sihiga. Nood võib 2—3, rühm — 2 sihiga lasta, sihtide vahe olgu 100—200 jammu. Tabatava ruumi suurus oleneb märgi kaugusest ja maakohta iseloomust. Tasasel maal on see jeda suurem, mida lähemal lastemärk.

Ülevalt alla ehk alt ülesse lastes väheneb tabatav ruum, kuna see mäeselga mööda lastes suureneb, kui mäe teinepoolne külj kuuli langemisegaarega enam

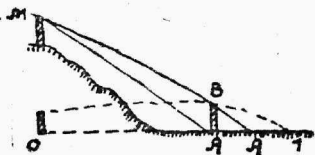
— wähem ühesugune. Üleüldse on pealetungimise juures künkline maakoht kasulikum, kaitse juures aga tasane ehk waenlase poole wähe weerus maakoht.

Lameda weeruga kõrgustikku kaitstes ei tohi ahelikku kõrgustiku turjale asetada, sest niisugusel korral wõisid kuulid, mis ahelikku sihitud, mäge nagu üle riisuda ja waruwäge tabada.

Kõrgustikku kaitstes, mille mõlemad weerud järsud, on waruwäge kasulik mäeküüru taha paigutada.

Suur tähtsus lahingus on warjatud seisukohalt antawal tuel, ja warjatud märkide lastmisel, kuid sellest mujal.

Ülewalt alla laste.

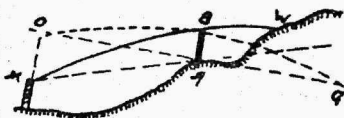
Lastekaala lüheneb.

Padrunite lisawarustus lahingus.

Iga sõjamees kannab enesega umbes 120 padrunit, mida mitte suureks arwaks ei tohi nimetada, sest et need 20—25 minuti jooksul tühjaks wõib lasta.

Sellepärast peab niisuguse tuld andma, et padrunid kunagi päris otša ei lõpetaks. Seda saawutatakse kokkuhoidmisega ja alalise lisawarustamisega.

All ülesse laste.

Lastekaala lüheneb.

Peale 120 padrunit, mis igal

õjamehel kaasas, on igal wäeosal weel padruni-
 kaarikud, mis iga püssi tarwis teatud osa
 padruni wäeosa järele weawad. Osa nendest padruni-
 kaarikuteft seisawad 1. järgu moonawooris ja asuwad
 tohe polgu lähedal, kuna teine osa wähe kängemal
 tagapool, 2. järgu moonawooris, asub. Beale selle
 on seljataga weel mitmed liikuwad lastemoona taga-
 warad, kust tarwikul korral padrunitele lisawarustust
 wõib saada. Igatahes ei tohi need, liikuwad taga-
 warad, lahingu ajal polgust kängemal olla kui 3—5
 wersta, nõnda et polgu padrunikaarikud tarbekorral
 neist oma tagawarasid hõlpsasti wõiksid täiendada
 ja wäeosadele otseeteel edasi anda.

Lahingu ajal seisawad
 osa padrunikaarikuid etel,
 teised ühise waruwäe juu-
 res. Bealetungimise ajal lii-
 guwad padrunikaarikud
 ühes lahingforraga edasi.
 Padrunikaarikute seisukoht
 peab kõigile õjameestele
 teada olema. Päewal on nende seisukoht harilikult
 punase lipukesega, öösel — roheline laternaga märgitud.

Kuuli lennujoon mäe-
 weerul.

Lastela piteneb.

Tule jõu alalhoidmiseks peab aegsasti padrunite
 lisawarustuse eest hoolitsema. Sellepärast olgu rühma-
 a jaoulemate mureks padrunite kulutamise järele
 walwata. Nemad peawad rooduülemale eht waru-
 pealikulale ka lisapadrunite toomise wajaduseft teatama.
 Waruülem saadab teatud meestega padrunid, kas pad-
 runikaarikuteft eht waruwäest, mille järele waruwägi

eneise kaarikutelt wiibimata uusi padrunisi muretsegu. Sõjamehed, kes padrunisi toovad, annavad need jaoülematele ja jäävad ise ahelasse. Jaoülemad jagavad padrunid oma meeste wahel, harilikult pillutakse need lahingus käest kätte.

Padrunikaarikuteist peab padrunisi ilma wiitusteta ja sedelita antama; isegi teisele polgule. Lastemoona-hoidja ehk alamohwitser, kes padrunikaarikute ülemaks, märgib oma raamatusse ainult üles, kuipalju ja kellele ta neid annud. Tühjad padrunikaarikud sõidawad filmapilt lõppenud tagawara uuendamata. Raitse juures on tarwilik padrunid juba aegsasti teatud kohtadele walmis panna, pealetungimisel sõjameestele niipalju kui võimalik kaasa anda.

Iga lastur pidagu meeles, et ta waenlasele siis enam kardetaw pole, kui ta wiimase padruni wälja lastnud. Sellepärast peab ta lahingus iga juhuist tarwitama, et oma padrunite-tagawara täiendada. Saawatutena lahingwäljalt lahkuwate selttimeeste käest ja langenud sõjameeste juurest tulewad padrunid tingimata kaasa wõtta.

Sõnastik.

И.

- Иhel, =а, цѣпь
ahelkaotus, =е, убыль въ цѣпи
ahelrivi, разсыпной строй
algatus, =е, инициатива
algatuswõime, духъ инициативы
alge, голова, начало
algisih, =sibi (põhisih), основной при-
цѣль
arendamine, arenemine, развитие
arwulif, =и, численный
asetuma, располагаться, находиться
astmeti, уступами
asurait, =raida, мѣстонахождение,
мѣсторасположение

Е.

- Еbajoonlus, =е, непрямолинейность
ebafohane, =fohase, несоотвѣствующий
ebarida, =rea, глухой рядъ
edasiliif, =е, передвижение
eeldama, предупреждать
eelmainitud, вышеупомянутый
ee=pealif, =и, начальникъ боевого
участка
ee=piir, =i, граница участка
eeljoon, =е, передовая линия

eewaru, участковый резервъ, частный
резервъ
elufutjeline, профессиональный
eraalgatus, =e, частная инициатива
eraldi, отдѣльный, отдѣльно
eraud, =i, исключеніе, изъятіе
eraulata, отдѣлять, выдѣлять
erinema, отдѣляться, выдѣляться
erawaru, частный резервъ, участко-
вый резервъ
eri-, специальный
esemed, =mete, предметы
esi, ee, ett, ette, ete, участокъ; lahingesi,
=ee, боевой участокъ
esinema, являться, представляться
esiwägi, =wäe, боевая часть

§.

haaramine, =se, (haare), охватъ
hajuta, разсѣивать
hargriine, =rinde, развернутый фронтъ
hargriwi, развернутый строй
harjutus, =e, упражненіе
harwendata, размыкать
harwenema, размыкаться
hark, hargi, вилка
hoogne, энергичный, рѣшительный,
порывистый
huupi, наугадъ
hääldata, выговаривать
hõlpris, =e, удобство

§.

hinnloom, =u, человѣчья натура
iselaad, =laadi, характеръ

iseiswalt, самостоятельно
isiklik, личный
isiklikult, лично

jaagu, jaov, отделение
jalafästjalg, =jala, пѣшій ординарецъ
jala=lendpost, =sti, пѣшая лѣтучая почта
jalamaatuulaja, пѣшій развѣдчикъ
jalawõe riivid, пѣхотные строи
jalgsi, пѣшкомъ, спѣшеннымъ
jaotolonn, =i, колонна отдѣленіями
joode, joote, спайка
joon, =e, линія
joondama, выравнивать
joonduma, равняться, выравниваться
juhutama, управлять
juhtnäide, =näite, справка
juhtima, направлять
juhtumus, =e, случайность
juhus, =e, случай
järjekord, =korra, очередь
järfjooks, =u, перебѣжка

Ж.

Жаарes, подь-угломъ
jahestama, вдвойвовать
jahestuma, вдвойвваться
jahewõitlus, =e, состязаніе
jahurtuli, =tule, артиллерійскій огонь
jahurmägi, =mäe, артиллерія
kaitse (=falt), прикрытіе
kaitsewinn, =a, предохранительный
взводъ
kalbima, отступать, отклоняться
kallaletung, =tunge, атака
kamband, =u, команда (людей)

kapral, =i, ефрейторъ
kasutama, использовать
katselaste, пристрѣлка
katsuma, провѣрять
kaugus, =e, дистанція
kaugusemõõija, дальномѣръ
kawatsema, намѣреваться; kawatsus, =e,
планъ, намѣреніе

kesksoht, =soha, центръ
kiirsamm, =u, ускоренный шагъ
kogemus, =e, опытъ
kogenud, опытный
kogukoht, =soha, сборный пунктъ
kõgulaoste, залповой огонь
kolonn, =i, колонна

kolonnid, { alge, голова
ulatus, глубина } колонны
lõpp, хвостъ

koondama, концентрировать,
koondrivi, сомкнутый строй
koosseis, =seisu, составъ
kord, =korra, порядокъ
kutsettemalmistus, =e, профессиональ-
ная подготовка

kuulipadrin, =i, боевой патронъ
käsiarvat, =u, руководство
käsitus, =e, приемъ
käsklema, командовать
käsklus, =e, команда (слова)
käsklusõnad, командныя слова
käsualline, =alus, подчиненный
kõrvaldamine, =se, устраненіе, отвлеченіе
kõrvalvägi, =väe, боковыя войска
kõwendamine, =mise, усиленіе
künkline, всхомленный.

- Saadi išeäraldus, =e, особенность свой-
 ства
 laadi järele, по виду
 laadimuuatus, =e, видоизмѣненіе
 lahingjoon, =e, боевая линія
 lahingkorra juhatamine, управление бое-
 вымъ порядкомъ
 lahingkorra liikumine, движеніе бое-
 вого порядка
 lahingkorra osa, часть боевого порядка
 lahingkäik, =käigu, ходъ боя
 lahingpiire, районъ боевыхъ дѣйствій
 lahingrivi, боевой строй
 lahingu hargumine, =mise, разсвязка боя
 lahingseisutord, =korra, боевая обста-
 новка
 lahtrivi, разомкнутый строй
 lame, пологій
 langetamisetaar, =taare, уголъ паденія
 laotus, =e, растянutosть
 lausa, открыто, явно
 laskeahel, =ahela, стрѣлковая цѣпь
 laskeala, обстрѣль, обстрѣляемое про-
 странство
 laskekiirus, =e, скорость огня
 laskeasukoht, =kohta, стрѣлковая по-
 зиція
 lasketugi, =toe, упоръ для ружья, опора
 laskemis, =i, видъ огня
 laskur, =i, стрѣлокъ, стрѣляющій
 lerrimärk, =märgi, условный знакъ
 liinur, =i, линейный
 luureteenistus, =e, развѣдывательная
 служба

lõõgisiht, =sihi, направление * удара
lülil, звено

lülivanem, =a, старший во звенѣ

М.

Maakuulamine, развѣдка (мѣстности)

mainitud, упомянутый

malejärjestus, =e, maleford, =logga, шахмат-
ный порядокъ

malewa, армія

meeskaotus, =e, убыль людей

moobistama, образовать, составлять

moonapoor, =i, обозъ

märgitsema, обозначать

märgivalik, =u, выборъ цѣли

märguanne, =ande, сигнализация

märguseise, =seiseme, сигнальный постъ

märk, märgi, цѣль

märksa, значительно

М.

Maabriväed, сосѣднія войска

põbedaсти, быстро

pärinäide, =näite, указание

О.

Olenema, зависѣть

omama, присвойвать

osaline kallaletung, =tunge, частичная
атака

ostus, =e, техника

otstarbe jätele, по цѣли

P.

Paaritslugemine, =se, jaotus, расчетъ
 padrunitaarif, =u, патронная двуколка
 padrunitasalm, =e, магазинная коробка
 padrunitelisaaruustus, =e, пополнение
     патроновъ
 paiskama, рассыпать
 paiskuma, рассыпаться
 paljastama открывать, обнаруживать,
     очистить, разоблачать
 paratamata, неизбежный
 paraljonrivi, строй по батальонно
 pealetung, нападение, наступление
 pealik, =u, начальникъ
 peam, =a, главный
 piilfond, =fonna, дозоръ
 piilur, =i, дозорный
 piki, вдоль
 poolitrida, =rea, неполный рядъ
 põhiviri, основной строй
 põhjusfiri, =firja, уставъ
 põhitingimine, =mise, peatingimine, основ-
     ное условие

R.

rahuldama, удовлетворять
 ratendus, =e, организация
 ratsakästjalg, =jala, конный ординарецъ
 reafolonn, колонна рядами
 reegel, reegli, правило
 riba, полоса
 rida, rea, рядъ
 rinne, rinde, фронтъ
 rivi, строй
 rivi juhatamine, управление строемъ

riviilit, =liite, сочетание строевъ
 rivimuutus, =e, перестроение
 rivirood, =u, строевая рота
 riviistama, построить, выстроить
 riviteeniistus, =e, строевая служба
 roobaistifu, параллельно
 roodriivi, строй по ротно
 rännaf, =fu, походъ
 rännafkolonn, =i, походная колонна
 rännafriivi, походный строй
 rännafkord, =kotta, походный порядокъ
 rännafsamm, =u, походный шагъ
 rühm, =a, взводъ
 rühmafkolonn, =i, взводная колонна
 rühmaf, громоздкій
 rühmriivi, строй по взводно

С.

Saavutama, достигать
 sagedalt — tulb! часто — начинай!
 (командныя слова)
 sagelaste, частый огонь
 sarg, =e, рожокъ
 seisang, =u, положение
 seise, seisme, постъ; wahiseise, карауль-
 ный постъ; seismel, на посту
 seisu= запасный
 seljatagune, =taguse, тыль
 side, род., side, связь; side, род. side, повязка
 sidelooline (=soetamine), установка, осу-
 ществление связи
 sideteeniistus, =e, служба связи
 sidetahend, =i, средство связи
 sihiõrgus, =e, высота прицѣла
 sihtetäpp, =täri, точка прицѣливанія

fihti wõtma, припѣливаться
 fihtrauaſead, =ſeade, установка прицѣла
 fihtraud, =raua, прицѣль
 fihtamõõt, =mõõdi, глазомѣръ
 fiſeteeniſtus, =e, внутренняя служба
 ſiugufe, =ſeſe, змѣекъ
 ſoetama, приобрѣтать
 ſoodne, ſoodſa, благопріятный
 ſori, хвостъ; ſoriuz, вытянуто хвостомъ
 ſuhe, ſuhte, отношеніе; ſuhtez, въ от-
 ношеніи
 ſuiſa, прямо, открыто
 ſuun, =a, направленіе
 ſuunamuitus, =e, перемѣна направленія
 ſuunif, =u, направляющій
 ſuuniflülü, направляющее отдѣленіе
 ſõjanõid, =e, снаряженіе, аммуниція
 ſõjariſtad, =e, вооруженіе оружіе
 ſõjateeniſtus, =e, полевая служба
 ſõnumif, =u, посыльный
 ſündſaſtama, приспособлять
 ſündſaſtuma, приспособляться

Z.

Zabama, захватывать, поражать
 tagama, гарантировать
 tagawaga, запасъ
 taipama, догадаться, знать
 tegutſema, орудовать, дѣйствовать
 teffima, образоваться
 telefonistuſ, =e, установка телефона
 telgipalataſ, =ſa, полотнище палатки
 teoſ, =e, произведеніе
 teoſtama, исполнять, совершать
 terariſt, =riſta, холодное оружіе
 termif, =u, цѣлое

terwitſus, terwitſuna, въ цѣломъ
 tingima, условиться; tingitud, обуслов-
 лено, вызвано
 toimima, дѣйствовать
 tuleriist, =riista, огнестрѣльное оружіе
 tulifond, =sonna, сфера огня
 tiib, tiima, флангъ
 tiim=esi, =ee, фланговый участокъ
 tiimwalwe, наблюдение за флангами
 tormijooſs, =u, штурмъ
 trummal, =i, барабанщикъ
 tulewahetus, =e, перестрѣлка
 turi, turja (mäe), гребень
 tähtis, tähtsa, важный
 täide, täite, пополнение
 täsmalifelt, точно
 täägiwõitlus, =e, штыковой бой
 tääſ, täägi, штыкъ
 töõndu, шанцевой инструментъ
 töõrood, =u, нестроевая рота
 tõſe, tõſſe, заграждение, препятствіе
 tühemis, =e; tühe, tühete, пустое мѣсто,
 пробѣлъ, промежутокъ

II.

Ujutlema, разузнавать, спросить, вы-
 вѣдать

III.

Waatleja, наблюдатель
 waatlema, наблюдать
 wahe, интервалъ
 wahend, =i, средство
 walwõte, =õtte, застава
 wanem realit, =u, старшій начальникъ

wangutama, поколебатъ
warahoidja, каптенармусъ
wari, warju, укрытіе
warjuala, укрытое мѣсто, мертвое
пространство

warmalt, немедленно
waru, waruwägi, =wäe, резервъ
warufolonn, =ni, резервная колонна
waruford, =ferra, резервный порядокъ
warurimi, резервный строй
warustus, =e, вооруженіе, снабженіе
wasiam, соотвѣтствующій
wehfmärge, =fe, сигнализациа
wiirama, махать рукою
wiirg, =ru, шеренга
wilgaf, wilfa, пряткій
winprüß, =ßfi, винтовка
wäelane, =lase, чинъ
wäeliif, =liidi, родъ оружія
wäewaalif, =u, военнопачальникъ
wäesit, =u, отрядъ
wääramata, побѣждать
wäljanema, выдвигаться
wöidufas, успѣшный
wöimlemine, гимнастика
wöörutama, отучать, -чить

II.

Wärmine, крайній

S.

Oredalt — tusd! рѣдко — начинай!
(командныя слова)

ii.

ühhine waru (ühhizwaru), общій резервъ
ühtluštama, уровнять
üffiklašte, одиночная стрѣльба
üfjus, =e, единица
ülem, =a, командиръ
ülesanne, =ande, задача, порученіе
ümberrivistus, =e, (rivimistus), пере-
страиваніе

S i j u k o r d.

Sisseejuhatuseks	3
Jalawäe peaomadused	5
Jalawäe rakendus	6
Jalawäe sõjariistad	7
Jalawäe sõjanõud	8
Jalawäe sõjaline ettevalmistus	9
Jalawäe riivid ja nende juhatamine	11
Jalawäe rännakriivid ja rännakford	27
Jalawäe waruriivid ja waruford	30
Jalawäe lahingriivid	34
Jalawäe lahingford	40
Üleminek lahingforda	52
Lahingforra liikumine	55
Lahingforra suunamuutus	60
Lahingforra juhatamine	61
Sideteenistus	66
Jalawäe kallaletung	70
Jalawäe tuli lahingus	76
Padrunite liisavarustus lahingus	83
Sõnastik	86

Etjitatwad trüfiwead.

7. lehekülg 9. rida ülevalt **riiwiroodu** peab olema **riwiroodu**.

7. lehekülg 18. rida ülevalt **fafs** peab olema **folm**.

29. lehekülg 1. rida ülevalt **wajafs** peab olema **wajufs**.

29. lehekülg 4. rida ülevalt **folouni** peab olema **folonn**.

AL 919

J. L. LANE

6-286743